

VEREJNÁ SPRÁVA VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH EÚ I.

Martin Švikruha

Trnava 2021

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
Fakulta sociálnych vied

Martin Švikruha

VEREJNÁ SPRÁVA VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH EÚ I.

(Vysokoškolská učebnica)

Trnava, 2021

Autor: PhDr. Martin Švikruha, PhD.

Recenzenti: Mgr. Michal Garaj, PhD.
Mgr. Lukáš Vomlela, Ph.D.

Grafický editor: Mgr. Barbora Blašková

© UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
Fakulta sociálnych vied

© PhDr. Martin Švikruha, PhD.

Táto publikácia bola vydaná v rámci projektu *KEGA : 001UCM-4/2019 s názvom „Dynamika premien verejnej správy v Slovenskej republike“*.

Vysokoškolská učebnica bola schválená Edičnou radou UCM a vedením Fakulty sociálnych vied UCM v Trnave.

Všetky práva vyhradené. Bez súhlasu ich majiteľa toto dielo a ani jeho súčasti nemožno reprodukovať.

Vysokoškolská učebnica neprešla jazykovou úpravou.

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2021

Vydanie: Prvé

ISBN 978-80-572-0187-8

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1	Rozdelenie členských krajín EÚ podľa počtu úrovní územnej samosprávy.....	8
Obrázok 2	Kraje v Českej republike	16
Obrázok 3	Obce a mestá v Českej republike	18
Obrázok 4	Kraje (vojvodstvá) v Poľsku	27
Obrázok 5	Okresy (powiaty) v Poľsku	28
Obrázok 6	Obce v Poľsku rozdelené podľa kategórií.....	30
Obrázok 7	Župy (megye) v Maďarsku	39
Obrázok 8	Obce a mestá v Maďarsku.....	41
Obrázok 9	Oblasti (okresy) v Bulharsku	49
Obrázok 10	Obce (obštiny) v Bulharsku	50
Obrázok 11	Kraje (judete) v Rumunsku	57
Obrázok 12	Obce a mestá v Rumunsku	58

OBSAH

ZOZNAM OBRÁZKOV	3
ÚVOD	5
1 SYSTÉMY VEREJNEJ SPRÁVY V PRIESTORE KRAJÍN EÚ.....	6
2 VEREJNÁ SPRÁVA V ČESKU	12
A. Základné aspekty politického systému Česka	13
B. Základné aspekty verejnej správy v Česku.....	14
3 VEREJNÁ SPRÁVA V POĽSKU	21
A. Základné aspekty politického systému Poľska.....	22
B. Základné aspekty verejnej správy v Poľsku	24
4 VEREJNÁ SPRÁVA V MAĎARSKU	34
A. Základné aspekty politického systému Maďarska	35
B. Základné aspekty verejnej správy v Maďarsku	36
5 VEREJNÁ SPRÁVA V BULHARSKU.....	45
A. Základné aspekty politického systému Bulharska.....	46
B. Základné aspekty verejnej správy v Bulharsku	47
6 VEREJNÁ SPRÁVA V RUMUNSKU	53
A. Základné aspekty politického systému Rumunska.....	54
B. Základné aspekty verejnej správy v Rumunsku	55

ÚVOD

Predložená vysokoškolská učebnica vychádza z potrieb na získanie elementárneho prehľadu a súvislostí o politických systémoch a verejnej správe vybraných krajín Európskej únie. Jej cieľom je poskytnúť študentom prehľadnou formou základné informácie o systémoch verejnej správy, ktoré sa uplatňujú v krajinách EÚ. Predmetom záujmu tejto učebnice sú vybrané krajiny patriace do geopriestoru strednej a juhovýchodnej Európy. Podrobnejšie sa preto venuje Česku, Poľsku, Maďarsku, Bulharsku a Rumunsku. Výber týchto krajín nie je náhodný, ale korešponduje so zameraním predmetu Verejná správa v krajinách strednej a juhovýchodnej Európy, ktorý sa vyučuje v rámci bakalárskeho stupňa štúdia na Katedre verejnej správy Fakulty sociálnych vied UCM v Trnave. Táto vysokoškolská učebnica je preto určená predovšetkým študentom bakalárskeho štúdia na Fakulte sociálnych vied UCM v Trnave. Zároveň môže poslúžiť ako študijný materiál aj pre študentov s príbuzným zameraním.

Učebnica je vnútorne rozčlenená do šiestich kapitol a okrem základných poznatkov o politickom systéme a verejnej správe spomínaných krajín obsahuje aj kapitolu, ktorá vo všeobecnej rovine popisuje systémy verejnej správy v priestore krajín EÚ. Podoba a štruktúra moci v krajinách EÚ vykazuje určité odlišnosti, ktoré sú výsledkom pôsobenia viacerých faktorov. Preto sa v rámci prvej kapitoly zameriava na vymedzenie týchto faktorov a objasnenie ich vplyvu na podobu systémov verejnej správy.

V úvode kapitol dva až šesť je na obrázkoch vždy znázornená pozícia danej krajiny na mape Európy, vlajka danej krajiny a základné politicko-spoločenské informácie o danej krajine uvedené v tabuľke. Zdrojom týchto základných informácií o daných krajinách boli webové stránky štatistického úradu EÚ (Eurostat) a Rady európskych obcí a regiónov (CEMR). Zdrojom obrázkov jednotlivých krajín, na ktorých je zobrazená ich pozícia na mape Európy je webová stránka worldmeters.info. Základné spoločensko – politické informácie uvedené v tabuľkách na začiatku jednotlivých kapitol o krajinách sú platné k 1.8.2021.

Štruktúra učebného textu je postavená nielen na možnosti nadobudnúť základné poznatky, ale prostredníctvom kontrolných otázok v rámci jednotlivých kapitol sa aj podnecuje zamyslieť nad preberanou problematikou. Tento učebný text je výstupom riešenia grantového projektu KEGA : 001UCM-4/2019 s názvom „Dynamika premien verejnej správy v Slovenskej republike“.

Zároveň na tomto mieste patrí poďakovanie obom recenzentom tejto vysokoškolskej učebnice Mgr. Michalovi Garajovi, PhD. a Mgr. Lukášovi Vomlelovi, Ph.D. a tiež grafickej editorke Mgr. Barbore Blaškovej.

Trnava, august 2021

Autor

---

1 SYSTÉMY VEREJNEJ SPRÁVY V PRIESTORE KRAJÍN EÚ

Verejná správa sa v európskom priestore vyznačuje rozmanitosťou. Tá je výsledkom historických súvislostí spolu s objektívnymi a subjektívnymi okolnosťami, ktoré vplývali na jej vývoj a súčasnú podobu. Pestrosť európskych krajín sa prejavuje ako na úrovni riadenia štátu, tak aj v podobe štruktúry verejnej správy. Tú možno v každej krajine pokladať za špecifickú, či už z hľadiska inštitucionálneho, organizačného alebo funkčného. Na druhej strane možno nájsť v európskom priestore aj určité spoločné prvky v štruktúrach verejnej správy, najmä v prípade krajín s historickou, kultúrnou či geografickou príbuznosťou. Vo väčšine demokratických európskych krajín sa systém verejnej správy skladá z viacerých úrovní. Tento stav je výsledkom vývoja, ktorý sa odohrával v Európe koncom dvadsiateho storočia, kedy bol zaznamenaný vzostup decentralizácie na úkor centralizovaného riadenia (Nižňanský, 2002). Postupným začleňovaním jednotlivých krajín do európskeho nadnárodného spoločenstva (dnešnej EÚ) dochádzalo k čiastočnému zosúladieniu princípov uplatňujúcich sa v oblasti spravovania verejných záležitostí. Aj napriek tomuto integrujúcemu trendu možno systémy verejnej správy jednotlivých krajín EÚ označiť za špecifické. Za kľúčové prvky, ktoré výrazným spôsobom vplývajú na osobitosť systémov verejnej správy v európskom priestore sa radí **vzťah štátnej správy a samosprávy** z hľadiska dominujúceho prvku, **typ štátoprávneho usporiadania**, **vplyv centralizácie** alebo **decentralizácie** a **jej forma** a v neposlednom rade **počet úrovní verejnej správy**. Okrem toho do značnej miery ovplyvňuje podobu systémov verejnej správy krajín EÚ aj historický vývoj a geografická poloha jednotlivých štátov.

Štát ako autorita, v prostredí ktorej sa realizuje verejná správa, sa v medzištátnom meradle považuje za autonómny a jednotný celok, za jednotku celého globálneho systému. Pri osobitnom zameraní na jednotlivé štáty zistíme, že štruktúra moci sa v každom štáte odlišuje. Vzťahy na úrovni verejnej správy sa v jednotlivých štátoch líšia najmä v dôsledku miery postavenia a vplyvu štátnej správy a územnej samosprávy. V dôsledku toho môžeme rozlišovať v európskom priestore systémy, kde má dominujúce postavenie štátna správa s hierarchizovanou sústavou a zároveň také, pre ktoré je charakteristické posilnené postavenie územnej samosprávy na úkor štátnej správy (Lacina – Čechák, 2005; Hendrych a kol., 2014). Keďže prítomnosť územnej samosprávy obmedzuje vládnu moc, možno označiť vzťah medzi štátnou správou a samosprávou za konfliktný. Samospráva podnecuje pluralitu moci, čím prispieva k väčšej slobode jedinca. Význam a potreba územnej samosprávy je tiež zvýraznená princípom subsidiarity, ktorý zaisťuje, aby bolo o všetkých opatreniach rozhodované čo najbližšie k občanom, teda na najnižšej úrovni správy. V prípade absencie samosprávy, predovšetkým územnej, nemožno hovoriť o plne demokratickom a slobodnom systéme vládnutia. (Švikruha – Richvalský, 2020) Štátna správa sa skladá spravidla z viacerých úrovní, pričom základom je ústredná alebo centrálna úroveň, v závislosti od ktorej sa formujú ďalšie. Samosprávna úroveň býva obvykle organizovaná ako dvojúrovňová. V tejto súvislosti rozoznávame miestnu úroveň, pod ktorou chápeme najnižšiu úroveň územnej verejnej správy. Popri nej môže existovať jedna alebo viac úrovní „nadmiestneho“ charakteru označovaná ako

vyššia územnosprávna úroveň. Z hľadiska pojmového vymedzenia sa v jednotlivých krajinách môžeme stretnúť s variabilnými pomenovaniami týchto úrovní v podobe provincií, departmentov, kantónov, okresov, žúp, krajov a podobne. Tak na vyššej - regionálnej, ako aj na nižšej - miestnej úrovni si môžeme všimnúť rozdiely naprieč jednotlivými členskými krajinami EÚ. Tie sú pozorovateľné najmä v rámci regionálnej úrovne verejnej správy, ktorá sa líši medzi európskymi krajinami, dokonca v niektorých prípadoch aj medzi regiónmi v rámci jednej a tej istej krajiny (ako príklad možno uviesť Taliansko a Španielsko). Pozícia regionálnej (vyššej) úrovne územnej samosprávy je ovplyvnená územnou organizáciou a systémom **politickej** a **administratívnej decentralizácie**¹ každej krajiny. Táto územnosprávna úroveň môže mať charakter relevantného prvku vo verejnej správe. To sa deje v prípade, keď dochádza k prenosu politickej zodpovednosti zo štátnej na regionálnu úroveň.. V prípade, keď dochádza zo štátnej úrovne k prenosu len určitej pôsobnosti administratívnej povahy má regionálna úroveň územnej samosprávy zväčša charakter formálneho prvku verejnej správy. (Říchová – Fiala, 2002) Popri forme decentralizácie, ktorá sa uplatňuje v danej krajine je dôležitý celkový **vplyv centralizácie** alebo **decentralizácie**. Pod centralizáciou rozumieme právomoc ústrednej vlády zasahovať do právomocí nižších územných jednotiek. Pod decentralizáciou chápeme formálnu, ekonomickú a právnu samostatnosť územných jednotiek (Cívik, 2015). Miera tohto zasahovania sa rôzni naprieč krajinami EÚ, čím aj miera centralizácie a decentralizácie sa v jednotlivých krajinách líši. Ide však o veľmi relatívne kritérium, obzvlášť v prípade, kedy sa používa samostatne. Treba preto rozlišovať či ide naozaj o centralizáciu alebo decentralizáciu, pretože v niektorých prípadoch sa miera tohto procesu preceňuje prípadne nekorektne sa uvádza, že krajiny sú decentralizované bez toho, že by napĺňali elementárne kritériá². Napr. existencia regionálnej úrovne nemusí automaticky znamenať, že táto úroveň reálne zabezpečuje regionálne záujmy, ale môže ísť aj o zabezpečovanie celoštátnych záujmov na regionálnom stupni. V takom prípade, však nejde o decentralizáciu, ale skôr o dekoncentráciu výkonu verejnej moci. Preto je dôležité vnímať, či ide skôr o decentralizačné alebo dekoncentračné procesy a či prebiehajú zdola nahor (konvergentne) alebo zhora nadol (divergentne). (Konečný, 2016)

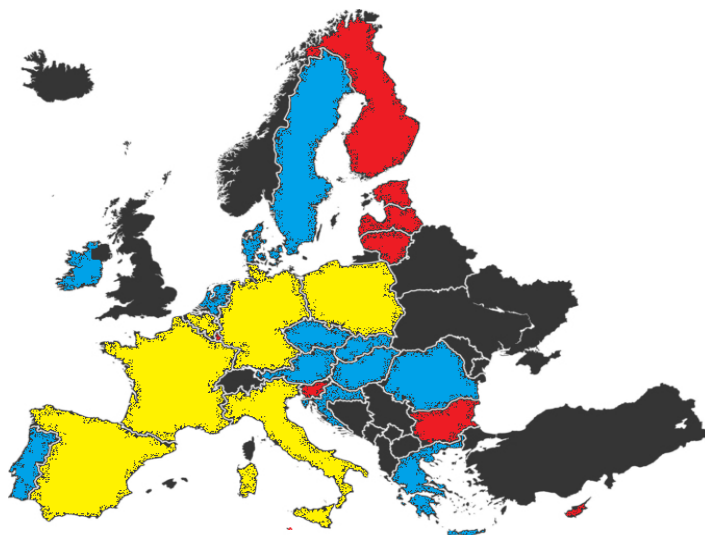
¹ Pod decentralizáciou všeobecne rozumieme prenášanie právomocí a kompetencií, teda časti výkonu verejnej správy, z centra na nižšie úrovne verejnej správy. Politická decentralizácia znamená prenášanie politickej zodpovednosti z centra na nižšie územnosprávne úrovne verejnej správy. Administratívna decentralizácia sa naopak vyznačuje presúvaním len niektorých administratívnych úloh na nižšie územnosprávne úrovne verejnej správy. V tomto prípade zároveň nedochádza k prenosu zodpovedajúcich právomocí, ktoré by ponúkali možnosť realizovať zásadné politické rozhodnutia. (Švec, 2010)

² Typickým príkladom je Holandsko, ktoré je vo všeobecnosti pokladané za krajinu s decentralizovanou verejnou správou, avšak z finančného hľadiska sú jednotky obecnej a aj regionálnej úrovne financované hlavne zo štátneho rozpočtu. Rovnako do čela miestnej a tiež aj regionálnej jednotky sú predstavitelia menovaní vládou. V tomto prípade tak nejde zrovna o črty vysokej miery zvrchovanosti a teda ani decentralizácie (Konečný, 2016). Ďalším príkladom je Fínsko, kde sa uvádza, že ide o decentralizovanú krajinu s dvojúrovňovým systémom územnej samosprávy. V skutočnosti medzi obcami a centrálnou úrovňou nejestvuje regionálny medzistupeň samosprávneho charakteru. Za druhý neformálny stupeň bývajú označované tzv. „joint municipal boards“, ktoré predstavujú prostriedok spolupráce obcí v oblastiach, ktoré nie sú schopné zabezpečovať samostatne (Švec, 2007). V tomto prípade sa nejedná o nezávislý samosprávny stupeň, keďže orgány na tejto úrovni sú tvorené členmi dosadenými z orgánov jednotlivých obcí tvoriacich daný región. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že regionálna štruktúra vo Fínsku nevykazuje prvky samosprávneho charakteru a je oveľa slabšia v porovnaní s inými európskymi systémami.

Za dôležitý prvok, ktorý ovplyvňuje podobu verejnej správy v európskom priestore sa označuje aj **štátoprávne usporiadanie**³, ktoré vyjadruje štruktúru vzťahov medzi štátom ako celkom a jeho územnými časťami. V tomto smere sa vyskytujú rozdiely medzi unitárnymi štátmi, kde sa objavuje jednoúrovňová až trojúrovňová územná samospráva a federatívnymi štátmi, kde regionálnu úroveň územnej samosprávy nahrádza prítomnosť federatívnych krajín. (Provazníková, 2015) Charakteristickým znakom pre federácie je skutočnosť, že jednotlivé krajiny disponujú značnou mierou nezávislosti od centrálnej (štátnej) moci a majú jasne vymedzenú pôsobnosť. Do tejto skupiny krajín EÚ patrí Belgicko (tri regióny a tri spoločenstvá), Rakúsko (deväť federálnych krajín) a Nemecko (šestnásť spolkových krajín). Pre unitárne štáty v rámci EÚ sú príznačné systémy verejnej správy s tromi úrovňami územnej samosprávy (Francúzsko, Taliansko, Španielsko či Poľsko), s dvomi úrovňami územnej samosprávy (Holandsko, Dánsko, Švédsko, Grécko, Rumunsko, Maďarsko, Česko, Slovensko a Chorvátsko) a tiež s jedinou úrovňovou územnej samosprávy (Malta, Cyprus, Fínsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Bulharsko, Luxembursko, Portugalsko a Slovinsko). Z uvedeného vyplýva, že **počet úrovní**, v rámci ktorých je verejná správa organizovaná predstavuje východiskový prvok z pohľadu vymedzenia systémov verejnej správy v európskom priestore. Ako môžeme vidieť na obrázku 1, ide o prvok, ktorý sa vyznačuje variabilitnosťou. Za ďalší nemenej dôležitý prvok, ktorý vplýva na počet úrovní územnej samosprávy v danej krajine, sa označuje jej **územná veľkosť**. Preto ako môžeme pozorovať na obrázku 1 z územného hľadiska spravidla menšie krajiny majú zriadenú jednu úroveň územnej samosprávy a naopak územne väčšie krajiny majú zriadené až tri úrovne územnej samosprávy.

Obrázok 1 Rozdelenie členských krajín EÚ podľa počtu úrovní územnej samosprávy

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat, 2021; L'Europe locale et régionale, 2021.

Legenda: ■ jednoúrovňové systémy územnej samosprávy ■ trojúrovňové systémy územnej samosprávy
■ dvojúrovňové systémy územnej samosprávy

³ Z hľadiska štátoprávneho usporiadania rozlišujeme najčastejšie dva typy štátov a to unitárne a federatívne (ako

Zo strany moderných štátov nie je možné v dnešnej dobe zaistiť výkon verejnej moci výlučne samostatne, len prostredníctvom štátnych orgánov, preto časť svojej pôsobnosti dobrovoľne prenechávajú na subjekty neštátnej povahy (Tóth, 2005). Na základe pomeru, ktorý zastáva štátna správa voči územnej samospráve tak môžeme rozlišovať viaceré „modelové“ systémy verejnej správy (Hamalová – Žárska, 2002; Belajová – Balážová, 2004; Balík, 2009). Prvý sa nazýva „**duálny systém**“. Tento systém sa označuje ako anglický, keďže sa uplatňuje v anglosaských krajinách. Pre tento systém je charakteristické organizačné oddelenie štátnej správy a samosprávy. Oba subsystemy majú svoju vlastnú organizačnú štruktúru. Charakteristickou črtou tohto systému je odvodzovanie autority lokálnej vlády⁴ od vôle a záujmov komunity, ktorú zastupuje. Ďalší systém sa označuje ako „**spojitý systém**“, teda systém označovaný ako francúzsky, keďže vznikol vo Francúzsku za vlády Napoleona. Pre tento systém je charakteristické vzájomné prepojenie orgánov štátnej správy a samosprávy. Vyznačuje sa dominanciou štátu a jeho (územných) orgánov pri riešení verejných úloh. V modifikovaných podobách sa uplatňoval v rôznych krajinách, najmä tam kde postavenie samosprávy nemalo silnú tradíciu. Dnes sa uplatňuje v určitej miere v Nemecku. Z pohľadu histórie bol tento systém charakteristický pre obdobie Národných výborov v Československu (aj v ostatných socialistických krajinách). Tretí systém sa označuje ako „**zmiešaná verejná správa**“. Je to systém, v rámci ktorého dochádza už podľa názvu k zmiešaniu štátnej správy a samosprávy. Podstata tohto systému spočíva v tom, že orgány územnej samosprávy v rámci tzv. prenesenej pôsobnosti vykonávajú niektoré prenesené úlohy zo štátnej správy. V takom prípade samosprávne orgány nekonajú ako samosprávne, ale ako orgány štátnej správy riadené nadriadenými štátnymi orgánmi. Tento systém verejnej správy sa podľa niektorých autorov (napr. S. Balíka) uplatňuje aj v geopriestore krajín strednej Európy. V dôsledku toho dochádza v týchto krajinách k teoretickému a tiež aj praktickému rozoznávaniu prirodzenej a prenesenej pôsobnosti⁵ jednotiek územnej samosprávy. Pod prirodzenou pôsobnosťou rozumieme všetko, čo sa týka záujmu územnej samosprávnej jednotky a čo môže samostatne vykonávať. Za výhodu tohto systému sa pokladá prehľadnosť a racionálnosť spojenia výkonu oboch oblastí. Za nevýhodu možno považovať, že volení predstavitelia sú povinní vykonávať úlohy, ktoré nemôžu ovplyvniť, ale aj napriek tomu za ne nesú pred voličmi zodpovednosť. (Balík, 2009) Ďalší typ systému verejnej správy objavujúci sa v európskom priestore je „**rozštiepený hierarchický systém**“. Ten predstavuje určitý kompromis medzi spojitým a duálnym systémom. Uplatňuje sa najmä v škandinávskych krajinách. Centrálna vláda výrazne ovplyvňuje pôsobenie verejnej správy na regionálnej úrovni, avšak na obecnej úrovni sú vytvorené ideálne podmienky pre autonómne rozhodovanie kolektívneho obecného orgánu. V rámci tohto systému sa uplatňuje primát občana (zaručuje účasť občanov na riadení verejných záležitostí vo všetkých sférach

---

tretí typ sa zvykne často uvádzať aj konfederácia). Unitárne štáty charakterizuje moc zverená do pôsobnosti centrálnej vláde, reprezentovanej sústavou inštitúcií na celoštátnej úrovni. Pre federatívne štáty je charakteristické štátne usporiadanie, kde je suverenita a moc v štáte rozdelená medzi najvyššiu centrálnu úroveň a jednotlivé hlavné jednotky tohto celku. Suverenitou disponuje federálna vláda a rovnako jednotlivé súčasť federácie. (Švec, 2010)

⁴ Označenie lokálna vláda chápeme na tomto mieste ako synonymum pojmu územná vláda. To znamená, že sa vzťahuje na všetku úroveň územného členenia.

⁵ Pod prirodzenou pôsobnosťou rozumieme všetko, čo sa týka záujmu územnej samosprávnej jednotky (napr. obce, mestá, regióny a pod.) a čo môže samostatne vykonávať. Prenesená pôsobnosť predstavuje plnenie verejných úloh, ktoré sú na jednotky územnej samosprávy delegované štátom.

života spoločnosti) a princíp subsidiarity (podstatná časť správy verejných vecí je v kompetencii najnižšej územnej jednotky a len tie, ktoré svojim charakterom či rozsahom majú nadobecný význam, patria do pôsobnosti vyšších územných jednotiek). Pozitívom tohto modelu je jeho prehľadnosť najmä v delbe kompetencií, jednoduchosť, operatívnosť a efektívnosť.

Tieto hlavné typy systémov verejnej správy sa nezvyknú uplatňovať v čistej podobe, ale kombinovane. Zároveň existujú aj ďalšie špecifické systémy verejnej správy ako napr. vo Švajčiarsku, kde je základom verejnej správy samospráva na všetkých úrovniach územného členenia spolu so silnou pozíciou inštitútu priamej demokracie v podobe referenda, rovnako na všetkých územnosprávnych úrovniach.

Kontrolné otázky

1. Ktoré kľúčové prvky a prečo výrazným spôsobom vplyvajú na osobitosť systémov verejnej správy v krajinách EÚ?
2. Aké „modelové“ systémy verejnej správy poznáme? Charakterizujte ich.

Zoznam použitej literatúry

- BALÍK, S. 2009. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, 2009. 256 s. ISBN 978-80-2472908-4.
- BELAJOVÁ, A. - BALÁŽOVÁ, E. 2004. *Ekonomika a manažment územnej samosprávy*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2004. 183 s. ISBN 80-8069-458-3.
- CÍBIK, L. 2015. Decentralizácia moci ako neuniformný proces. In *Slovak Journal of Public Policy and Public Administration : slovenská revue pre verejnú politiku a verejnú správu*. ISSN 1339-5637, roč. 2, č. 1 (2015), s. 5-17.
- EUROSTAT, 2021. [online] [cit. 2021-06-01] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>
- HENDRYCH, D. a kol. 2014. *Správní věda – Teorie veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 244 s. ISBN 978-80-747-8562-7.
- LACINA, K. – ČECHÁK, V. 2005. *Evropské systémy veřejné správy*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005. 124 s. ISBN 80-86754-37-5.
- L'EUROPE LOCALE ET RÉGIONALE, 2021. In: *Local & Regional Europe*. [online] [cit. 2021-06-11] Dostupné na internete: <https://www.ccre.org/>
- NIŽŇANSKÝ, V. 2002. *Spoločenský, historický a európsky kontext reformy verejnej správy na Slovensku 1998-2002*. In MESEŽNIKOV, G. – NIŽŇANSKÝ, V. (eds.) 2002. *Reforma verejnej správy na Slovensku 1998-2002. Súvislosti, aktéri, voľby*. Bratislava: IVO, 2002. 253 s. ISBN 80-88935-30-X.
- PROVAZNÍKOVÁ, R. 2015. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. Praha: GRADA Publishing, 2015. 288 s. ISBN 978-80-247-5608-0.
- ŘÍCHOVÁ, B. – FIALA, V. 2002. *Decentralizační trendy v současné západní Evropě*. In FIALA, V., ŘÍCHOVÁ, B. A KOL. 2002. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc; Praha: Moneta-FM, Katedra politologie a společenských věd Právnické fakulty Univerzity Palackého, Katedra politologie Institutu politologických studií Univerzity Karlovy, 2002. 616 s. ISBN 80-900965-8-1.

- ŠVEC, K. 2007. *Fínsko*. In JÜPTNER, P., POLINEC, M., ŠVEC, K. a kol. 2007. *Evropská lokální politika*. Praha : Institut politologických studií FSV UK, 2007. 251 s. ISBN 978-80-254-1187-6.
- ŠVEC, K. 2010. *Stát a moc*. In DOČEKALOVÁ, P., ŠVEC, K. a kol. 2010. *Úvod do politologie*. Praha: Grada Publishing, 2010. 264 s. ISBN 978-80-247-2940-4.
- ŠVIKRUHA, M. – RICHVALSKÝ, L. 2020. *The multi-level dynamics of state governance: decentralization tendencies in European countries*. In *Public administration 2020: Proceedings of the 13th international scientific conference: Three decades of challenges, reforms, and uncertain results: three decades of challenges, reforms, and uncertain results*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. ISBN 978-80-7560-338-8 (online), s. 126-138 [online].
- TÓTH, R. 2005. *Úvod do teórie politiky*. In TÓTH, R. a kol. 2005. *Úvod do politických vied*. Bratislava: Smaragd pedagogické nakladateľstvo, s.r.o., 2005. 195 s. ISBN 80-89063-15-2.
- ŽÁRSKA, E. - HAMALOVÁ, M. 2002. *Ekonomika územnej verejnej správy*. Nitra: FE UKF, 2002. ISBN 80-8050-518-7.

---

2 VEREJNÁ SPRÁVA V ČESKU

Základné spoločensko-politické údaje o krajine platné k 1.8.2021

Oficiálny názov krajiny:	Česká republika (Česko)
Hlavné mesto:	Praha
Rozloha:	78 870 km ²
Počet obyvateľov:	cca 10,7 miliónov
Štátne zriadenie:	parlamentná republika
Hlava štátu:	prezident (Miloš Zeman)
Politický systém:	parlamentná demokracia
Štátoprávne usporiadanie:	unitárny štát
Vstup do EÚ:	1. 1. 2004
Mena:	česká koruna (CZK)

A. Základné aspekty politického systému Česka

Česká republika sa radí medzi parlamentné demokracie a z hľadiska del'by moci sa tu uplatňuje tzv. „trojdelenie moci“ na zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc. Typickým znakom parlamentnej formy vlády, ktorá sa uplatňuje aj v ČR je podriadenosť výkonnej zložky moci voči zákonodarnej.

Výkonná moc je podľa ústavy rozdelená medzi **prezidenta** a **vládu**, ktorá je vrcholným orgánom výkonnej moci. Svojimi kompetenciami sa vláda i prezident radia medzi typické parlamentné systémy, v ktorých prezident reprezentuje a vláda vládne (Horváth, 2018).

Vláda je zodpovedná parlamentu (Poslaneckej snemovni) a môže jej byť vyslovená nedôvera, čo znamená jej odvolanie. Pozostáva z predsedu, podpredsedov a ministrov. Prezident vymenúva predsedu vlády po vytvorení koalíciej väčšiny. Predseda vlády sa spolu s navrhovanými členmi vlády uchádza predložením programového vyhlásenia o dôveru Poslaneckej snemovne. (Horváth, 2018) Po jej získaní vymenúva prezident aj ostatných členov vlády, ktorých môže na návrh predsedu vlády aj odvolať. Vláda rokuje v zbere ako kolektívny orgán a na prijatie uznesenia je potrebná súhlasná väčšina všetkých jej členov.

Prezident reprezentuje štát navonok a od roku 2012 je volený priamo občanmi v priamych, všeobecných, rovných a tajných voľbách⁶. Do tohto obdobia bol volený reprezentantmi oboch komôr českého parlamentu. Kandidovať na funkciu prezidenta môže každý občan Českej republiky, ktorý v deň volieb dosiahol vek minimálne 40 rokov. Prezident vymenúva predsedu vlády a jej členov, taktiež ich odvoláva a prijíma ich demisiu. Má právo sa zúčastňovať zasadaní vlády a tiež oboch komôr parlamentu. Zvoláva Poslaneckú snemovňu a má právo ju aj rozpustiť. (Konečný, 2016) Parlamentu môže vrátiť prijatý zákon, okrem ústavných zákonov. Prezident tak disponuje relatívnym vetom. Na prelomenie tohto veta stačí nadpolovičná väčšina všetkých poslancov Poslaneckej snemovne. (Koudelka, 2011)

Zákonodarnú moc Českej republiky reprezentuje **dvojkomorový parlament**, ktorý sa skladá z dolnej komory, ktorá je tvorená Poslaneckou snemovňou a hornej komory, ktorá je tvorená Senátom.

Poslanecká snemovňa sa skladá z 200 poslancov, ktorí sú volení na 4-ročné funkčné obdobie. Na rozdiel od Senátu ju môže v niektorých prípadoch prezident rozpustiť. Reprezentanti oboch komôr sa v Česku volia odlišným spôsobom. Voľby sa nekonajú súčasne. Voľby do Poslaneckej snemovne sa konajú vo štvorročnom intervale, zatiaľ čo voľby do Senátu sa konajú každé dva roky a volí sa v nich vždy jedna tretina všetkých senátorov (Antoš – Wintr, 2011). Na čele Poslaneckej snemovne stojí predseda, ktorý je reprezentantom snemovne ako celku a teda ju zastupuje navonok⁷. Smerom dovnútra je zodpovedný za riadenie a zvolávanie zasadnutí, či ich prerušenie alebo ukončenie. Predseda je zastupovaný podpredsedami, ktorých počet nie je ústavou jasne vymedzený, ako ani spôsob výberu týchto zástupcov (Brix, 2018).

⁶ V prvom kole je potrebné na víťazstvo získanie nadpolovičnej väčšiny hlasov oprávnených voličov. Do prípadného druhého kola postupujú prví dvaja kandidáti s najväčším počtom obdržaných hlasov a víťazom sa stáva ten, kto získa najviac hlasov. Úspešný kandidát sa ujíma svojej funkcie až zložením sľubu do rúk predsedu Senátu na spoločnej schôdzi oboch komôr. (Horváth, 2018)

⁷ Jej predseda má viaceré zvláštne funkcie, v prípade ktorých ho nemožno zastúpiť podpredsedami parlamentu. Ide napr. o funkciu zastupovania prezidenta v ústavou vymedzených situáciách, či v prípade navrhnutia predsedu vlády a takisto za presne vymedzených krízových podmienok.

Hornú komoru českého parlamentu reprezentuje **Senát**, ktorý sa skladá z 81 senátorov, volených na obdobie 6 rokov. V časoch vojny, núdzového stavu, či ohrozenia štátu môže byť funkčné obdobie Senátu predĺžené o maximálne pol roka. Na rozdiel od predsedu Snemovne nemá predseda Senátu žiadne zvláštne postavenie. Predseda je zástupcom Senátu tak dovnútra, ako aj navonok. Pri zastupovaní českého parlamentu v zahraničí sa zriaďujú delegácie, ktorých súčasťou sú zástupcovia oboch komôr. (Vodička – Cabada 2011) Uznášaniaschopnosť⁸ pre obe komory českého parlamentu je určená podmienkou účasti nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov. Hlasovania môžu byť verejné a tajné. Okrem jednoduchej väčšiny sa v Čechách uplatňuje pri hlasovaniach aj tzv. kvalifikovaná väčšina v podobe troch pätín všetkých poslancov danej komory. Táto sa vyžaduje pri schvaľovaní ústavného zákona a medzinárodnej zmluvy. Schvaľovanie zákonov, ústavných zákonov, ústavy či medzinárodných zmlúv patrí k elementárnym funkciám parlamentu. Okrem toho vykonáva český parlament aj iné funkcie, a to najmä kontrolnú a kreačnú⁹. (Brix, 2018)

Súdna moc je v Českej republike tvorená Ústavným súdom ako orgánom ochrany ústavnosti a sústavou všeobecných súdov. Tá sa podľa českej ústavy skladá z Najvyššieho súdu, Najvyššieho správneho súdu, vrchných, krajských a okresných súdov. Sústava českého súdnictva je tak štvorstupňová, keď smerom od najnižšieho stupňa súdnictva obsahuje súdy okresné, krajské, vrchné a posledný stupeň predstavuje buď Najvyšší súd alebo Najvyšší správny súd. (Šramel, 2018)

B. Základné aspekty verejnej správy v Česku

V Českej republike je **verejná správa** organizovaná na **troch úrovniach**. Najvyššou úrovňou je centrálna (štátna) úroveň, stredná regionálna úroveň je reprezentovaná 14 samosprávnymi krajinami a najnižšia miestna úroveň je reprezentovaná 6 258 obcami (L'Europe locale et régionale, 2021). Z hľadiska uplatňovaných modelov verejnej správy sa Česká republika radí k modelu tzv. zmiešanej verejnej správy (Balík, 2009) a k decentralizovanému modelu verejnej správy v unitárnych štátoch stredoeurópskeho typu (Konečný, 2016).

Centrálna (štátna) úroveň

Štruktúru štátnej správy v Českej republike tvoria ústredné orgány štátnej správy a ďalšie ústredné orgány štátnej správy.

Medzi **ústredné orgány štátnej správy** patria ministerstvá, ktoré je možné zriadiť výlučne zákonom (Ústava Českej republiky, čl. 79). Tie predstavujú ústredné orgány štátnej správy s celoštátnou pôsobnosťou. Pôsobnosť jednotlivých ministerstiev je vymedzená zákonom. Pri svojej činnosti sa riadia ústavnými a ostatnými zákonmi a uzneseniami vlády. Ministerstvá disponujú právom vydávať tzv. vnútorné predpisy alebo služobné príkazy pre nižšie zložky vo svojej organizačnej pôsobnosti. Toto právo môžu použiť voči dekoncentrovaným správnym úradom. (Machyniak, 2018) Z organizačného hľadiska je ministerstvo monokratickým orgánom, ktorý riadi a reprezentuje minister ako člen vlády. Minister je za svoju činnosť

---

⁸ Znamená schopnosť parlamentu pracovať (uznášať sa na zákonoch), pričom reálne sa tak môže diať len pri určitom počte prítomných poslancov.

⁹ Jednou z najdôležitejších kreačných funkcií bola do roku 2012 voľba prezidenta.

zodpovedný vláde. Organizačná štruktúra ministerstva patrí výhradne do pôsobnosti ministra. Minister zároveň disponuje právom zriaďovať poradné orgány, ktoré mu budú pomáhať viesť ministerstvo (Novotný, 2017). Riadenie, koordinácia a kontrola práce ministerstiev patrí do pôsobnosti vlády. Dôležitú úlohu vo vzťahu k ústredným orgánom štátnej správy zohráva Úrad vlády Českej republiky. Ten vykonáva všetky úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti vlády, jej orgánov, členov vlády, ktorí nie sú poverení riadením konkrétneho ministerstva alebo iného orgánu či úradu. Vedúceho Úradu vlády Českej republiky do funkcie a rovnako aj z funkcie ustanovuje vláda. (Úrad vlády Českej republiky, 2018).

V Česku vykonáva v súčasnosti činnosť týchto 13 ministerstiev: Ministerstvo vnútra, Ministerstvo financií, Ministerstvo priemyslu a obchodu, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo zahraničných vecí, Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravodlivosti, Ministerstvo životného prostredia, Ministerstvo práce a sociálnych vecí, Ministerstvo poľnohospodárstva, Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy, Ministerstvo pre miestny rozvoj, Ministerstvo zdravotníctva a Ministerstvo kultúry. (Členové vlády, 2021)

Na fungovaní systému štátnej správy sa podieľajú aj **d'alsie ústredné orgány štátnej správy** ako napr.: Český štatistický úrad, Český úrad zememeračský a katastrálny, Český bankový úrad, Úrad priemyselného vlastníctva, Úrad pre ochranu hospodárskej súťaže, Správa hmotných štátnych rezerv, Štátny úrad pre jadrovú bezpečnosť, Národný bezpečnostný úrad, Energetický regulačný úrad, Úrad vlády Českej republiky, Český telekomunikačný úrad, Úrad pre ochranu osobných údajov a pod. (Machyniak, 2018)

Súčasťou štátnej správy sú aj **špecializované správne úrady s územnou pôsobnosťou**, ktoré predstavujú ekvivalent k miestnej štátnej správe. Pri výkone štátnej správy sú organizačne podriadené príslušnému ministerstvu alebo inému ústrednému orgánu štátnej správy. Medzi územne dekoncentrované orgány štátnej správy sa napr. radia: finančné riaditeľstvá a finančné úrady, colné riaditeľstvá a colné úrady, zememeračské a katastrálne inšpektoráty a katastrálne úrady pre jednotlivé kraje, územné inšpektoráty, krajské vojenské veliteľstvá, krajské riaditeľstvá polície, oblastné inšpektoráty práce, okresné správy sociálneho zabezpečenia a pod. (Novotný, 2017).

Územná samospráva

Systém územnej samosprávy v Českej republike je **dvojúrovňový**, pričom pozostáva z miestnej a regionálnej úrovne. **Miestnu úroveň** reprezentuje **obec**, ktorá je podľa Ústavy ČR definovaná ako základný územný samosprávny celok. **Regionálnu úroveň** reprezentujú **kraje**, ktoré sa podľa ústavy označujú aj ako vyššie územné samosprávne celky. Obe územné jednotky sú územnými spoločenstvami občanov, sú verejnoprávnymi korporáciami, ktoré môžu mať vlastný majetok a hospodária podľa vlastného rozpočtu. Výkon štátnej správy možno zveriť územnosprávnym jednotkám len v prípade, ak to stanoví zákon. V prípade oboch jednotiek územnej samosprávy nejde o štruktúru spočívajúcu na hierarchickom princípe, ale každý územný samosprávny celok má svoju vlastnú pôsobnosť, samostatné kompetencie, do ktorých iná jednotka nemá právo zasahovať. Každá z územných samosprávnych úrovní disponuje svojimi kompetenciami, ktoré vykonáva na vytyčenom území. Osobitné postavenie v rámci územnej samosprávy má Praha, čo plynie z jej pozície hlavného mesta a tiež samosprávnej jednotky na úrovni krajov.

Regionálna úroveň

Regionálna úroveň územnej samosprávy sa v Česku skladá zo 14 samosprávnych krajov (vyšších územných samosprávnych celkov) vrátane hlavného mesta Praha, ktoré môžeme vidieť na obrázku 2. Táto samosprávna úroveň začala v Česku fungovať na jeseň roku 2000¹⁰, kedy prebehli prvé voľby do zákonodarných orgánov novovzniknutých krajov (Švikruha, 2018).

Obrázok 2 Kraje v Českej republike

Zdroj: Honner, 2020.

Ich elementárnym a zároveň najdôležitejším poslaním je starať sa o celkový územný rozvoj. Kompetencie tejto samosprávnej úrovne zasahujú do oblasti dopravy, zdravotníctva, školstva, územného plánovania, sociálnej starostlivosti, vzdelávania či kultúry. Rovnako ako obce majú aj kraje samostatnú a prenesenú pôsobnosť. Majú tiež zodpovednosť za realizáciu delegovanej štátnej správy a sú v tomto smere kontrolované priamo zodpovedným ministerstvom (Provazníková, 2015).

Sústavu orgánov regionálnej samosprávy tvorí:

- zastupiteľstvo kraja,
- rada kraja,
- hejtman (námestník),
- krajský úrad,
- ostatné orgány kraja.

Hlavným výkonným kolektívnym orgánom je **zastupiteľstvo kraja**, ktoré je volené priamo občanmi na obdobie štyroch rokov. Dôležitými samosprávnymi kompetenciami tohto orgánu sú schvaľovanie rozpočtu a záverečného účtu, plánovanie územného rozvoja kraja,

¹⁰ Ústavný zákon o vyšších územných samosprávnych celkoch bol zákonodarcami prijatý koncom roku 1997 s účinnosťou od roku 2000.

rozhodovanie o majetkoprávných pomeroch kraja, vydávanie všeobecne záväzných predpisov alebo predkladanie návrhov zákonov Poslaneckej snemovni ČR (Horzinková – Novotný, 2010). Kraje sa prostredníctvom zastupiteľstiev podieľajú aj na vykonávaní už spomínanej prenesenej pôsobnosti, avšak len v tej oblasti, kde to stanovuje zákon. Zastupiteľstvo sa schádza aspoň raz za tri mesiace. Kreuje výbory zastupiteľstva ako svoje iniciatívne a kontrolné orgány a taktiež môže vytvárať komisie alebo iné kontrolné či špecializované orgány. (Novotný, 2017)

Ďalším kolektívnym orgánom je **rada kraja**, ktorá predstavuje výkonný orgán skladajúci sa z hejtmana, jeho námestníka a ďalších volených členov. Rada je za svoj výkon zodpovedná zastupiteľstvu, ktoré ju volí spomedzi svojich členov.

Monokratickým orgánom kraja je **hejtman**, ktorého hlavnou pôsobnosťou je reprezentovanie kraja navonok. Hejtman je volený nepriamo zastupiteľstvom, ktoré ho môže aj odvolať. Zvoláva a spravidla riadi rokovania zastupiteľstva a rady kraja. Tiež má právo hlasovať, keďže je súčasťou zastupiteľského zboru. Z hľadiska pôsobnosti je zväčša viazaný na spoluprácu zastupiteľstva (Vodička – Cabada, 2011).

Administratívu kraja zabezpečuje **krajský úrad**, na čele ktorého stojí riaditeľ menovaný hejtmanom so súhlasom ministra vnútra. Plní taktiež úlohy zverené zastupiteľstvom a pomáha výborom a komisiám pri ich činnosti.

Miestna úroveň

Hlavnou jednotkou miestnej samosprávy v Česku je **obec**. Celkový počet obcí, ktoré sú znázornené na obrázku 3 je v Českej republike 6 258 (L'Europe locale et régionale, 2021). Z pohľadu klasifikácie sa v Českej republike obecné jednotky môžu nazývať aj ako mestys, mesto a štatutárne mesto. Za **mesto** sa v Česku považuje obec s počtom aspoň 3 000 obyvateľov. V priebehu určovania obce za mesto alebo mestys má rozhodujúce slovo predseda Poslaneckej snemovne ČR. **Městys** (mestečko) tvorí obecnú jednotku, ktorá je z veľkostného a tiež významového hľadiska na hranici mesta a dediny. Toto historické označenie sa znova zaviedlo novelou zákona o obciach z roku 2006. Z hľadiska pôsobnosti alebo právomocí ide o rovnocenné územné jednotky. Označenie obec, mesto a mestys má len symbolický význam. Iná je situácia v prípade **štatutárnych miest**, ktoré sa zaraďujú do skupiny dôležitých miest, ktoré svoje vnútorné pomery stanovujú štatútom. V porovnaní s ostatnými mestami sa odlišujú tým, že sa členia na mestské časti, resp. mestské obvody, ktorých samosprávu realizujú priamo občanmi volené orgány. Definičným znakom štatutárnych miest býva zvyčajne označovaná skutočnosť, že z populačného a teritoriálneho hľadiska predstavujú väčšie územné jednotky (Portál územního plánování, 2021).

Obrázok 3 Obce a mestá v Českej republike

MAPA SPRÁVNÍHO USPOŘÁDÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY (k 31.8.2019)
Obce

Podkladová data: ČÚZK

Ústav územního rozvoje Brno, září 2019

Zdroj: Portál územního plánování, 2021.

Okrem uvedenej klasifikácie obcí sa v Českej republike aplikuje ďalšia, založená na rozsahu obcami vykonávaných úloh štátnej správy v prenesenej pôsobnosti. Podľa nej rozlišujeme **obce so základným rozsahom prenesenej pôsobnosti (obce I. úrovne)**, kam sa radia všetky obce a obce so širším rozsahom prenesenej pôsobnosti štátnej správy. Zmyslom tejto klasifikácie je skutočnosť, že vybrané obce uskutočňujú štátnu správu v prenesenej pôsobnosti aj na územiach iných obcí, ktoré sú súčasťou ich správneho obvodu. (Provazníková, 2015) Rozoznávame tak dva druhy obcí, na základe rozsahu realizovaných prenesených úloh štátnej správy, a to **obce s povereným obecným úradom (obce II. úrovne)**, ktorých počet je 393 a **obce s rozšírenou pôsobnosťou (obce III. úrovne)**, ktorých počet je 205. Obce III. úrovne zaisťujú najväčšie množstvo prenesených úloh. (Portál územního plánování, 2021) Okrem prenesenej vykonávajú jednotky miestnej samosprávy aj **samostatnú pôsobnosť**, ktorej cieľom je napĺňanie potrieb občanov obce. Sem patrí napríklad zriaďovanie obecných orgánov, hospodárenie obcí s financiami a majetkom, určovanie miestnych poplatkov, zmeny v územnosprávnej oblasti, starostlivosť o sociálne zabezpečenie obce, zriaďovanie a spravovanie predškolských zariadení, základných škôl aj umeleckých škôl či spolupráca s inými obcami. Na zabezpečenie uvedených úloh využíva obec výnosy z daní, dotácie zo štátneho rozpočtu, príjmy z vlastného majetku, príjmy z hospodárenia právnických osôb a organizácií, ktoré obec zriadila, alebo príjmy z miestnych poplatkov. (Novotný, 2017)

Sústavu orgánov miestnej samosprávy v Česku tvorí:

- obecné (mestské) zastupiteľstvo,
- rada obce (mesta),
- starosta,
- obecný (mestský) úrad,
- ostatné orgány obce (mesta).

Hlavným obecným orgánom je **obecné zastupiteľstvo**. Je to občanmi priamo volený orgán na obdobie štyroch rokov. Počet členov zastupiteľstva závisí od populačnej veľkosti obce. Zastupiteľstvo je schopné uznášať sa, ak je prítomná nadpolovičná väčšina poslancov. V dôsledku toho, že je zastupiteľstvo jediným, občanmi priamo voleným orgánom, oplýva relatívne širokým rozsahom úloh. Patrí sem napr. vydávanie všeobecne záväzných predpisov, schvaľovanie rozpočtu a záverečného účtu obce, schvaľovanie investícií, rozhodovanie o vyhlásení miestneho referenda či manipulovanie s majetkom obce. (Provazníková, 2015)

Výkonný orgán obce predstavuje **rada obce**. Tá je charakterizovaná ako nepriamo volený kolektívny orgán zodpovedný voči zastupiteľstvu. Skladá sa zo starostu, podpredsedov a ostatných členov rady obce. Označuje sa hlavne ako politický orgán, na úrovni ktorého sa odohrávajú všetky dôležité procesy pre hľadanie kompromisov. Rada obce sa nezriaďuje v obciach, kde je počet poslancov obecného zastupiteľstva menej ako šesťnásť¹¹. (Novotný, 2017)

Ďalším z orgánov na miestnej úrovni je **starosta**. Ten stojí na čele rady obce a zastupuje obec navonok. Je volený nepriamo obecným zastupiteľstvom, ktorému sa zodpovedá za výkon svojej funkcie. Jeho právomoci sú do určitej miery obmedzené, pretože nie je štatutárnym orgánom. To znamená, že väčšina jeho úkonov musí byť schválená obecným zastupiteľstvom. (Balík, 2009)

Ďalším orgánom na obecnej úrovni je **obecný úrad**. Ten vykonáva úlohy, ktoré mu stanovila obecná rada alebo obecné zastupiteľstvo.

Kontrolné otázky

1. Charakterizujte politický systém a trojdelenie moci v Česku.
2. Charakterizujte systém verejnej správy v Česku s osobitným zameraním na štátnu správu.
3. Charakterizujte systém územnej samosprávy v Česku a postavenie jej jednotlivých úrovní.
4. Charakterizujte sústavu orgánov na jednotlivých úrovniach územnej samosprávy v Česku.

Zoznam použitej literatúry

- ANTOŠ, M. – WINTR, J. (eds.) 2011. *Parlamenty: Funkce, kultura, procedury*. Praha: Leges, 2011. 160 s. ISBN 978-80-87576-05-2.
- BALÍK, S. 2009. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 250 s. ISBN 978-80-2472908-4.

---

¹¹ Funkciu rady plní v takom prípade starosta.

- BRIX, R. 2018. *Zákonodarná moc v krajinách Vyšehradské skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradské skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 49-74 [print].
- ČLENOVÉ VLÁDY, 2021. In: Vláda České republiky. [online] [cit. 2021-06-02] Dostupné na internete: <https://www.vlada.cz/cz/vlada/>
- HONNER, J. 2020. Dvacet let od vzniku krajů. In STATISTIKA&MY. Magazín Českého statistického úřadu. [online] 10. 9. 2020. [cit. 2021-07-15] Dostupné na internete: <https://www.statistikaamy.cz/2020/09/10/dvacet-let-od-vzniku-kraju/>
- HORVÁTH, P. 2018. *Výkonná moc v krajinách Vyšehradské skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradské skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 75-96 [print].
- HORIZNKOVÁ, E. – NOVOTNÝ, V. 2010. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Aleš Čenek, 2010. 233 s. ISBN 978-80-7380-263-9.
- KONEČNÝ, S. 2016. *Veřejná správa v členských státech Evropské unie*. Bratislava: Mayor, 2016. 237 s. ISBN 978-80-969133-8-1.
- KOUDELKA, Z. 2011. *Prezident republiky*. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. 224 s. ISBN 978-80-87212-95-0.
- L'EUROPE LOCALE ET RÉGIONALE, 2021. In: Local & Regional Europe. [online] [cit. 2021-06-11] Dostupné na internete: <https://www.ccre.org/>
- MACHYNIÁK, J. 2018. *Štátna správa v krajinách Vyšehradské skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradské skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 167-190 [print].
- NOVOTNÝ, 2017. *Česká republika*. In NOVOTNÝ, V., KLÍMA, K., KRÁLIKOVÁ, K., DUDOR, L. 2017. *Veřejná správa v zemích Visegrádské čtyřky*. Praha: Leges, 2017. 192 s. ISBN 978-80-7502-2015-8, s. 12-50.
- PORTÁL ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ, 2021. [online] [cit. 2021-07-15] Dostupné na internete: <https://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/obce.asp>
- PROVAZNÍKOVÁ, R. 2015. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. Praha: GRADA Publishing, 2015. 288 s. ISBN 978-80-247-5608-0.
- ŠRAMEL, B. 2018. *Súdna moc v krajinách Vyšehradské skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradské skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 97-120 [print].
- ŠVIKRUHA, M. 2018. *Vývoj a podoba územnej samosprávy v krajinách Vyšehradské skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradské skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 191-217 [print].
- ÚRAD VLÁDY ČESKEJ REPUBLIKY, 2021. In: Vláda České republiky. [online] [cit. 2021-06-04] Dostupné na internete: [<https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/postaveni-uradu-vlady-cr-3688/>](https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/postaveni-uradu-vlady-cr-3688/).
- ÚSTAVA ČESKEJ REPUBLIKY (Ústava České republiky).
- VODIČKA, K. – CABADA, L. 2011. *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál, 2011. 488 s. ISBN 978-80-7367-893-7.

---

3 VEREJNÁ SPRÁVA V POĽSKU

Oficiálny názov krajiny:	Poľská republika (Rzeczpospolita Polska)
Hlavné mesto:	Varšava
Rozloha:	312 679 km ²
Počet obyvateľov:	cca 37,8 miliónov
Štátne zriadenie:	parlamentná republika
Hlava štátu:	prezident (Andrzej Duda)
Politický systém:	parlamentná demokracia
Štátoprávne usporiadanie:	unitárny štát
Vstup do EÚ:	1. 1. 2004
Mena:	poľský zlotý (PLN)

A. Základné aspekty politického systému Poľska

Poľská republika patrí medzi parlamentné demokracie a z pohľadu del'by moci na centrálnej úrovni sa tu v horizontálnej rovine uplatňuje tzv. „trojdelenie moci“ na zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc. Pre ústavný systém Poľskej republiky, ktorý sa označuje ako systém „parlamentno-kabinetný“ je príznačné, že prostredníctvom parlamentu ľud realizuje svoju suverénnu moc, hlava štátu má byť politicky neutrálna a vláda sa zodpovedá parlamentu a zároveň musí mať jeho dôveru. Poľsko sa v rokoch 1992 až 1997 vyznačovalo originálnym systémom, ktorý bol označovaný ako „parlamentno-prezidentský“, kde zohrával výrazné postavenie prezident. Úpravou ústavy označovanou ako „racionalizácia“ sa Poľsko vrátilo k parlamentnému systému, s ktorým už mali skúsenosti Poliáci v minulosti. Touto zmenou ústavy bola posilnená pozícia vlády, v dôsledku čoho sa uplatňujúci systém miestami až približuje ku kancelárskemu systému. Je to najmä z dôvodov, že vláda môže byť odvolaná len za podmienok tzv. **konštruktívneho vyslovenia nedôvery**¹², premiér môže byť odvolaný len spolu s celou vládou (kabinetom) a posilnením pozície premiéra voči jednotlivým ministrom. (Klíma, 2017)

Výkonná moc sa podľa poľskej ústavy skladá z prezidenta a vlády, ktorá sa v poľských podmienkach označuje ako Rada ministrov. Na prvom mieste výkonnej moci je v ústave uvedený **prezident**¹³, pričom jeho pozícia vyplýva zo spôsobu jeho voľby. Od roku 1990 je volený v priamych voľbách na obdobie 5 rokov¹⁴. Právo kandidovať sa viaže na štátne občianstvo a minimálny vek 35 rokov. Označuje sa za politického arbitra, čo vyplýva z jeho pozície, keďže môže menovať alebo ovplyvňovať smer činnosti iných štátnych aktérov. (Klíma, 2017) Pozícia prezidenta v rámci výkonnej moci sa spája s jeho úlohami vo vzťahu k vláde. Ide najmä o funkcie vzťahujúce sa k navrhovaniu kandidáta do funkcie predsedu vlády a k menovaniu resp. presúvaniu členov vlády v rámci rôznych pozícií na návrh predsedu vlády. Prezident je vrchným veliteľom ozbrojených síl a túto funkciu vykonáva prostredníctvom ministra obrany. (Horváth, 2018) Okrem toho prezident disponuje celým radom tradičných právomocí ako je napr. vyhlasovanie volieb do oboch komôr parlamentu, zvolávanie ustanovujúcej schôdze dolnej a aj hornej komory parlamentu, vyhlásenie celoštátneho referenda, podpísanie zákona alebo jeho veto, udeľovanie štátneho občianstva alebo vyznamenaní a pod. Prezidentovi prislúcha právo navrhovať zákony. Prezident tiež využíva celý rad kreačných právomocí, keď napr. menuje sudcov, predsedu Ústavného súdneho dvora, Najvyššieho správneho súdu či Najvyššieho súdu a pod. (Ústava poľskej republiky, čl. 126-145).

¹² Vo svojej podstate znamená, že parlament môže vysloviť nedôveru premiérovi alebo celej vláde v takom prípade, ak sa zároveň dokáže dohodnúť na jeho nástupcoví. Tento inštitút racionalizovaného parlamentarizmu podporuje stabilizáciu a posilnenie pozície vlády, aby nedochádzalo k častým zmenám vlád v priebehu jedného volebného cyklu (Sekerák, 2011).

¹³ Na základe ústavy je poľský prezident definovaný ako najvyšší predstaviteľ Poľskej republiky a garant kontinuity štátnej moci (Horváth, 2018).

¹⁴ Na získanie postu prezidenta musí kandidát V prvom kole musí kandidát získať nadpolovičný počet platných hlasov, v opačnom prípade prebehne o dva týždne druhé kolo s dvoma kandidátmi s najväčším počtom hlasov z prvého kola. V prípade ak by nebol ani v druhom kole zvolený kandidát, tak voľby by sa opakovali o dva týždne. Víťazom sa stane ten, kto získa viac hlasov. Podobne ako v Česku aj v Poľsku sa prezident ujíma funkcie zložením ústavou predpísaného sľubu (Horváth, 2018).

Poľská **vláda** je konštituovaná prezidentom. Kandidáta na predsedu vlády menuje vždy prezident, avšak dôveru celej vláde udeľuje dolná komora poľského parlamentu - Sejm z pozície vrcholného zastupiteľského orgánu (Klíma, 2017). Vláda v podobe Rady ministrov sa skladá z predsedu vlády, ministrov a prípadne ďalších členov vlády. Úlohy Rady ministrov nie sú v poľskej ústave konkretizované¹⁵. Všeobecne sa uvádza, že určuje smer vnútornej a zahraničnej politiky štátu a tiež riadi štátnu správu, keďže je vrcholným orgánom štátnej správy. Naopak podrobnejšie je definované postavenie predsedu vlády, ktorý je služobne nadriadenou osobou všetkým úradníkom štátnej správy, zastupuje a riadi činnosť vlády, vydáva nariadenia, zabezpečuje realizáciu vládnej politiky a určuje spôsoby jej uplatňovania a v neposlednom rade realizuje dohľad nad miestnou samosprávou na základe právneho poriadku. (Horváth, 2018)

Zákonodarnú moc reprezentuje v Poľskej republike dvojkomorový parlament, ktorý sa označuje Národné zhromaždenie. Pozostáva z dolnej komory, ktorá sa nazýva Sejm a z hornej komory, ktorá sa nazýva Senát. Národné zhromaždenie ako reprezentant zastupiteľského zboru nemá výraznejšie právomoci, pričom sa schádza spravidla pri slávnostných príležitostiach¹⁶.

Sejm ako reprezentant dolnej komory poľského parlamentu sa skladá zo 460 poslancov, ktorí sú priamo volení na štvorročné obdobie. Predseda Sejmu sa nazýva maršálek. Dolná komora zasadá neprestajne, pričom sa schádza na pravidelných stretnutiach. Ťažiskovou funkciou dolnej komory je zákonodarná činnosť, kam patrí aj schvaľovanie medzinárodných zmlúv. Významná je spoluúčasť Sejmu s prezidentom na utváraní novej vlády a jej kontrola. (Klokočka, 2005) Disponuje tiež významnými kreačnými právomocami, keď napr. so súhlasom hornej komory menuje predsedu Najvyššieho kontrolného úradu alebo na návrh hlavy štátu vymenúva guvernéra Poľskej národnej banky.

Senát je reprezentantom hornej komory parlamentu a pozostáva zo 100 priamo volených senátorov na obdobie štyroch rokov. Spôsob fungovania a štruktúra hornej komory je zhodná s dolnou komorou, keď na čele Senátu stojí rovnako predseda nazývaný maršálek (Klokočka, 2005). Senát plní aj funkciu regiónov, keďže každé vojvodstvo má zastúpenie v podobe dvoch senátorov¹⁷ (Konečný, 2016).

Čo sa týka procesu prijímania zákonov, tak návrh zákona je najprv schvaľovaný v dolnej komore v troch čítaniach. Následne, ak je prijatý v Sejme, tak sa posúva do hornej komory, ktorá ho môže prijať, zamietnuť alebo ho môže schváliť spolu s návrhmi na zmenu. Sejm môže prehlasovať Senát nadpolovičnou väčšinou za prítomnosti aspoň polovice všetkých poslancov. Silnejšie postavenie Sejmu sa tak prejavuje tým, že dolná komora môže hornú komoru vždy prehlasovať¹⁸. Zároveň koniec funkčného obdobia Sejmu predstavuje koniec

---

¹⁵ Napriek tomu vláda disponuje klasickými kompetenciami príznačnými pre krajinu s parlamentnou formou vlády. Má právo zákonodarnej iniciatívy a tiež je hlavným vykonávateľom platnej legislatívy. Riadi a kontroluje orgány štátnej administratívy, schvaľuje návrh štátneho rozpočtu, zodpovedá za vnútornú a vonkajšiu bezpečnosť štátu a pod. (Konečný, 2016)

¹⁶ Najdôležitejším aktom Národného zhromaždenia bolo po jeho ustanovení v roku 1989 zvolenie prezidenta a prijatie ústavy z roku 1997 (Kubát a kol., 2004).

¹⁷ Výnimku tvoria dve najväčšie mestá, respektíve vojvodstvá Varšava a Katowice, ktoré majú troch zástupcov v Senáte (Konečný, 2016).

¹⁸ Iná je situácia v prípade zmeny ústavy, ktorá musí byť prijatá v oboch komorách v rovnakom znení.

funkčného obdobia Senátu. Poľský **bikameralizmus**¹⁹ sa vyznačuje zreteľnou asymetrickosťou, čo znamená, že politické či ústavné postavenie hornej komory je slabé. (Brix, 2018).

Súdna moc v Poľsku nevykazuje homogénny charakter, keďže ju tvoria dva od seba nezávislé systémy. Jedným je sústava všeobecných súdov a druhým sú dva osobitné tribunály. Podľa poľskej ústavy sa základná sústava poľského súdnictva skladá zo všeobecných, vojenských a správnych súdov. Najvyšší súd sa nachádza mimo tejto základnej del'by a v podstate realizuje dohľad nad rozhodovacou činnosťou všeobecných a vojenských súdov, s výnimkou správnych súdov. Osobitnú pozíciu má **Ústavný tribunál**. Ide o špecifické označenie poľského orgánu ústavného súdnictva, ktorého funkciou je uskutočňovanie súdnej kontroly ústavnosti. Ďalším osobitným orgánom je **Štátny tribunál**, ktorého poslaním je realizovať vyvodzovanie ústavnoprávnej zodpovednosti smerom ku najvyšším ústavným činiteľom. (Šramel, 2018)

B. Základné aspekty verejnej správy v Poľsku

Verejná správa je v Poľsku organizovaná na úrovni štátnej správy a územnej samosprávy. Štátna správa je okrem centrálnej úrovne uskutočňovaná aj na úrovni vojvodstiev a okresov. Územná samospráva je trojúrovňová. Skladá sa zo 16 vojvodstiev, 380 okresov a 2 479 obcí (L'Europe locale et régionale, 2021). Z hľadiska uplatňovaných modelov verejnej správy sa Poľská republika zaraďuje k modelu tzv. zmiešanej verejnej správy (Balík, 2009) a k decentralizovanému modelu verejnej správy v unitárnych štátoch baltického typu. Celkovo možno poľský model verejnej správy označiť ako dekoncentrovaný z dôvodu pomerne silnej štátnej správy na úrovni vojvodstiev a okresov a tiež za decentralizovaný, keďže poľské obce možno z finančného hľadiska označiť za pomerne silné. (Konečný, 2016)

Štátna správa na centrálnej úrovni

Podobne ako v prípade ďalších krajín, aj v Poľsku má dominantnú úlohu v systéme štátnej správy **vláda** spolu s ďalšími **ústrednými orgánmi štátnej správy**. Vláda sa skladá z ministrov, ktorých počet nie je presne vymedzený. Ten stanovuje vláda a premiér na základe jeho návrhu na vymenovanie členov vlády. Poľská vláda nazývaná Rada ministrov zriaďuje v rámci potreby tzv. vnútorné orgány²⁰, ktoré plnia pomocnú funkciu pri plnení úloh, ktoré vláde vyplývajú z ústavy. Na základe úloh, ktoré Rade ministrov určuje ústava možno konštatovať, že do jej pôsobnosti patrí riadenie štátnej správy, keďže stojí na jej vrchole. (Machyniak, 2018)

Podobne ako v ďalších krajinách, tak aj v Poľsku reprezentujú členov vlády **ministri**, ktorí vo všeobecnosti vykonávajú najmä úlohy, ktoré im určí predseda vlády. Podľa poľskej ústavy rozlišujeme dva typy ministrov. Tzv. „rezortných“ ministrov, ktorí riadia určitý rezort a ministrov „bez rezortu“, ktorí neriadia konkrétne ministerstvo, ale plnia úlohy predsedu vlády. Ministri vykonávajú dvojakú úlohu. Za prvé sú členmi kolektívneho orgánu v podobe vlády, čo znamená, že ich zodpovednosť je limitovaná kolektívnymi rozhodnutiami. Za druhé

¹⁹ Znamená dvojkomorovosť a predstavuje typ parlamentu, ktorý je tvorený dvomi komorami.

²⁰ Týmito orgánmi sú najmä stále výbory, výbory zriadené na realizáciu konkrétnych úloh, stále spoločné komisie, Legislatívnu radu vlády a pod.

z pozície vedúcich predstaviteľov ústredných orgánov štátnej správy, teda ministerstiev, majú aj individuálnu zodpovednosť. V Poľsku vykonáva v súčasnom období činnosť týchto 15 ministerstiev: Ministerstvo štátnych aktív, Ministerstvo školstva a vedy, Ministerstvo financií, Ministerstvo fondov a regionálnej politiky, Ministerstvo infraštruktúry, Ministerstvo pre podnebie a životné prostredie, Ministerstvo kultúry, národného dedičstva a športu, Ministerstvo národnej obrany, Ministerstvo pre rodinu a sociálnu politiku, Ministerstvo poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, Ministerstvo rozvoja, práce a technológií, Ministerstvo spravodlivosti, Ministerstvo vnútra a správy, Ministerstvo zdravotníctva a Ministerstvo zahraničných vecí. (Ministerstwa, 2021)

V systéme štátnej správy zastáva zvláštnu pozíciu ústredný orgán štátnej správy, ktorý sa nazýva **Najvyššia kontrolná komora**. V poľskej ústava, ktorá venuje tomuto ústrednému orgánu štátnej správy špeciálnu časť, je uvedené, že tento orgán sa zodpovedá dolnej komore parlamentu, ktorá menuje aj samotného predsedu komory. Svoju úlohu v tomto procese zohráva aj horná komora parlamentu, od ktorej sa vyžaduje súhlasné stanovisko. Ide o orgán, ktorý súčasne plní kontrolné funkcie dolnej komory parlamentu. Disponuje relatívne širokými kontrolnými právomocami a koordinuje úlohy vo vzťahu k iným kontrolným orgánom. (Machyniak, 2018). Princípy v podobe transparentnosti, účelnosti, hospodárnosti a legality uplatňuje v rámci kontrolnej činnosti voči orgánom štátnej správy a samosprávy (Klíma, 2017).

Pôsobnosť ústredných orgánov štátnej správy sa odvíja od zákonov, prostredníctvom ktorých boli zriadené alebo na základe zriaďovacej listiny od predsedu vlády. Tieto orgány môžu mať povahu inšpekčných, dozorných, regulačných či štandardizačných orgánov. Zväčša sa vyznačujú rezortnou pôsobnosťou a sú spravované príslušným ministerstvom. (Konečný, 2016) Ako príklad by sme mohli uviesť Ústrednú skúšobnú komisiu so sídlom vo Varšave alebo Centrum rozvoja vzdelávania vo Varšave, teda subjekty podriadené ministrovi školstva a vedy. Alebo napr. subjekty podriadené ministrovi infraštruktúry: Centrum pre dopravné projekty EÚ, Inštitút automobilovej dopravy, Železničný ústav a pod. Každé poľské ministerstvo takto zahŕňa rôzny počet subjektov²¹, ktoré spadajú do jeho pôsobnosti. (Ministerstwa, 2021) Samostatnú skupinu predstavujú ústredné orgány štátnej správy, ktoré sú priamo podriadené predsedovi vlády. Ide napr. o orgány ako Hlavný štatistický úrad, Úrad pre verejné obstarávanie, Agentúra vnútornej bezpečnosti, Národná škola verejnej správy či Centrum výskumov verejnej mienky. (Konečný, 2016)

Štátna správa na regionálnej a okresnej úrovni

Popri centrálnej úrovni je štátna správa v Poľsku vykonávaná na ďalších dvoch úrovniach. Na úrovni vojvodstiev a na úrovni okresov.

Kľúčovým orgánom štátnej správy na úrovni vojvodstiev je podľa poľskej ústavy vojvoda, ktorý reprezentuje ústrednú vládu v rámci celého vojvodstva. Do funkcie ho menuje predseda vlády. Podrobnosti o úlohách a kompetenciách vojvodu sú uvedené v zákone č. 31/2009 Dz. U. o vojvodstve a vládnej správe vo vojvodstve (Dz.U. 2009 nr 31 poz. 206). Vymenovanie a rovnako aj odvolanie vojvodu patrí do výlučnej pôsobnosti predsedu vlády. Tento krok je však podmienený návrhom ministra, ktorý zodpovedá za záležitosti verejnej správy. Vojvoda

---

²¹ Najviac týchto subjektov (781) ich spadá pod Ministerstvo spravodlivosti.

je tak zodpovedný za výkon štátnej správy vo zverených územných jednotkách, čo znamená, že realizuje dozor nad činnosťou jednotiek územnej samosprávy, ktoré sú súčasťou vojvodstva. (Machyniak, 2018) Podľa zákona disponuje vojvoda aj kontrolnou pôsobnosťou, najmä vo vzťahu k orgánom verejnej správy. Realizuje tak kontrolnú činnosť nad všetkými orgánmi, ktorým bola v procese decentralizácie zverená moc. V určitých prípadoch môže podrobiť kontrole aj rozhodnutia dekoncentrovaných orgánov štátnej správy vo vojvodstvách (Klíma, 2017). Možno tak konštatovať, že vojvoda je kľúčovým predstaviteľom štátnej správy vo vojvodstve a je plne zodpovedný za realizáciu vládnej politiky na regionálnej úrovni.

Na úrovni okresov sa vykonáva prostredníctvom vlastných orgánov štátu špecializovaná štátna správa v oblasti polície, požiarnej ochrany, ochrany zdravia a stavebného konania. (Konečný, 2016)

Územná samospráva

Systém územnej samosprávy v Poľsku možno označiť za špecifický, keďže sa skladá **z troch úrovní**. Hlavnú jednotku v systéme trojúrovňovej územnej samosprávy tvorí obec (gmina), medzistupeň predstavuje okres (powiat) a vyššiu, regionálnu jednotku reprezentuje vojvodstvo (województwo). Obec vo všeobecnosti z pozície základnej jednotky územnej samosprávy realizuje všetky samosprávne úlohy, až na tie, ktoré vykonávajú vyššie úrovne (okres a vojvodstvo). Samosprávne orgány okresu a ani vojvodstva smerom k obciam nie sú v nadradenej pozícii a nerealizujú tak voči nim ani dozornú a ani kontrolnú činnosť. Rovnako tak nemajú nadradené postavenie k obciam v rámci správneho konania (Klíma, 2017). Osobitné postavenie hlavného mesta Varšava v rámci poľskej územnej samosprávy upravuje zvláštny zákon.

Regionálna samosprávna úroveň

Najrozsiahlejšou samosprávnou jednotkou v Poľsku sú vojvodstvá, ktoré tvoria tretiu, regionálnu úroveň územnej samosprávy. Ich počet je od roku 1999, kedy začali platiť zmeny uskutočnené v rozsiahlej reforme verejnej správy z roku 1998²², šestnásť a môžeme ich vidieť na obrázku 4. Hlavným poslaním vojvodstiev je zabezpečovanie verejných potrieb, ktoré nezabezpečuje ani okres či obec, a ktoré rovnako nie je možné zabezpečiť ani z centra. Ide primárne o zameranie na kultúru, zdravotníctvo a sčasti aj oblasť sociálnych služieb. (Švikruha, 2018)

---

²² Táto reforma zahŕňala decentralizáciu, ktorá značným spôsobom ovplyvnila fungovanie samospráv. Jej súčasťou bola aj úprava financovania samospráv, úprava veľkosti a počtu vojvodstiev a vznik novej úrovne systému územnej samosprávy, ktorou sa stali samosprávne okresy (Švikruha, 2018).

Obrázok 4 Kraje (vojvodstvá) v Poľsku

Zdroj: Polska. Podział terytorialny, 2021.

Tieto jednotky reprezentujúce regionálnu úroveň majú dvojaký význam. Na jednej strane to je samosprávne spoločenstvo, ktoré tvoria obyvatelia určitého vojvodstva. Na druhej strane vojvodstvá reprezentujú aj štátnu správu prostredníctvom vojvodu. (Klíma, 2017)

Sústavu orgánov regionálnej samosprávnej úrovne (vojvodstiev) tvorí:

- zastupiteľstvo vojvodstva (sejmik województwa),
- výbor vojvodstva (zarząd województwa),
- predseda vojvodstva (marszałek województwa),
- úrad predsedu vojvodstva (urząd marszałkowski),
- ostatné orgány.

Najdôležitejším kolektívnym orgánom vojvodstva je zastupiteľstvo, ktoré sa nazýva sejmik vojvodstva. Tento samosprávny orgán je volený priamo obyvateľmi vojvodstva na štvorročné funkčné obdobie. Prijíma stratégiu rozvoja vojvodstva, rozhoduje o rozpočte či majetkových záležitostiach. Na jeho čele stojí predseda, ktorý sa nazýva maršalek a je volený nepriamo zastupiteľstvom vojvodstva. Kolektívnym výkonným orgánom, ktorého súčasťou je aj maršalek, je výbor vojvodstva. Je volený nepriamo zastupiteľstvom vojvodstva. Má na starosti zabezpečovanie úloh, ktoré sú súčasťou právomoci vojvodstva, ale nepatria do pôsobnosti zastupiteľstva. Administratívne záležitosti vojvodstva vykonáva úrad predsedu vojvodstva. (Konečný, 2016)

Okresná samosprávna úroveň

Samosprávnu územnú jednotku medzi obcami a vojvodstvami reprezentuje v Poľsku okres označovaný ako powiat. Okres predstavuje tzv. „doplnkovú úlohu“ a to takým spôsobom, aby čo najmenej narušil nezávislosť obce. Potvrdzujú to dva základné princípy, na ktorých je založené fungovanie okresu: princíp subsidiarity a princíp neporušenia nezávislosti obce. Na druhej strane kooperácia s obcami prebieha vo forme verejnoprávnych dohôd. Významnou funkciou okresu je koordinovanie pôsobnosti administratívnych úradov, za tým účelom, aby občania nemuseli cestovať do vzdialených vojvodcovských miest (Cabada a kol., 2008). Ich základnou úlohou je dopĺňať kompetencie a úlohy obce. Ide najmä o oblasť školstva (pomaturitné vzdelávanie), verejná doprava a verejné cesty (správa ciest v pôsobnosti okresu), zdravotníctvo (riadenie prevádzok nemocníc), geodéziu, prorodinná politika, ochrana práv spotrebiteľa, registráciu automobilov, vydávanie vodičských preukazov či hospodárenie s nehnuteľnosťami (Konečný, 2016).

V Poľskej republike sa nachádza 380 okresov, ktoré sú znázornené na obrázku 5. Z toho je 66 miest s právami okresu. Na základe toho sa okresy v Poľsku zvyknú nazývať aj vidiecke a mestské²³. (Podział administracyjny Polski, 2021)

Obrázok 5 Okresy (powiaty) v Poľsku

Zdroj: Polska mapa powiatów, 2021.

²³ Mestské okresy sú tvorené mestami s viac ako 100 000 obyvateľmi (Klíma, 2017).

Táto územná samosprávna jednotka disponuje vlastnými orgánmi, medzi ktoré patrí:

- okresná rada (rada powiatu),
- úrad okresu (zarząd powiatu),
- predseda okresnej rady (starosta),
- úrad predsedu rady okresu (starostwo),
- ostatné orgány.

Na okresnej úrovni plní úlohu zastupiteľského zboru okresná rada, ktorá je volená v priamych voľbách na obdobie štyroch rokov obyvateľmi daného okresu. Rokuje v rámci zasadaní, ktoré zvoláva jej predseda. Do pôsobnosti okresnej rady patrí prijímanie všeobecne záväzných predpisov na úrovni okresu, schvaľovanie rozpočtu alebo určovanie zamerania činnosti okresu. Výkonným orgánom na úrovni okresu je úrad okresu, ktorý sa skladá z 3 až 5 členov. Na jeho čele stojí predseda označovaný ako starosta, ktorý je volený poslancami okresnej rady. V úrade sú aj zástupcovia starostu a ďalší členovia, ktorých volí úrad, avšak spomedzi kandidátov navrhnutých starostom. Táto inštitúcia je zodpovedná najmä za zavedenie rozhodnutí a uznesení rady okresu do praxe. Úlohu pomocného orgánu vo výkone funkcie predsedu rady okresu, najmä v administratívnej oblasti, plní úrad predsedu rady okresu (starostwo). (Klimovský, 2011)

Miestna samosprávna úroveň

Základnou jednotkou územnej samosprávy v Poľsku je podľa ústavy obec, ktorá sa nazýva gmina. Predstavuje samosprávne spoločenstvo, ktoré tvoria všetci občania určitého teritória. Tvorí tak zväzok občanov obývajúcich určité územie. Obec má status právnickej osoby a v právnej rovine sa odlišuje od štátnej moci a štátnych orgánov. Štatút obce formuje vnútornú organizačnú štruktúru obce, spôsob činností a jej rozhodovanie. Na základe štatútu môže obec v Poľsku zriaďovať aj tzv. pomocné jednotky, ktoré sa označujú ako štvrte (dzielnica), sídliska (osiedle) alebo šoltýstva (sołectwa). (Klíma, 2017) Nedisponujú síce vlastnou právnou subjektivitou, ale môžu disponovať samosprávnymi orgánmi a kompetenciami. Obec ako správna jednotka tak obsahuje viacero sídel. V súčasnosti je v Poľsku 2477 obcí, z toho pomocných jednotiek, resp. sídel je približne 57 000 (Podział administracyjny Polski, 2021).

Ako môžeme vidieť na obrázku 6, obce sa v Poľsku kategorizujú podľa miery urbanizácie do troch kategórií²⁴. Na základe toho rozoznávame (Rodzaje gmin oraz obszary miejskie i wiejskie, 2021):

- mestské obce (gmina miejska),
- mestsko-vidiecke obce (gmina miejsko-wiejska),
- vidiecke obce (gmina wiejska).

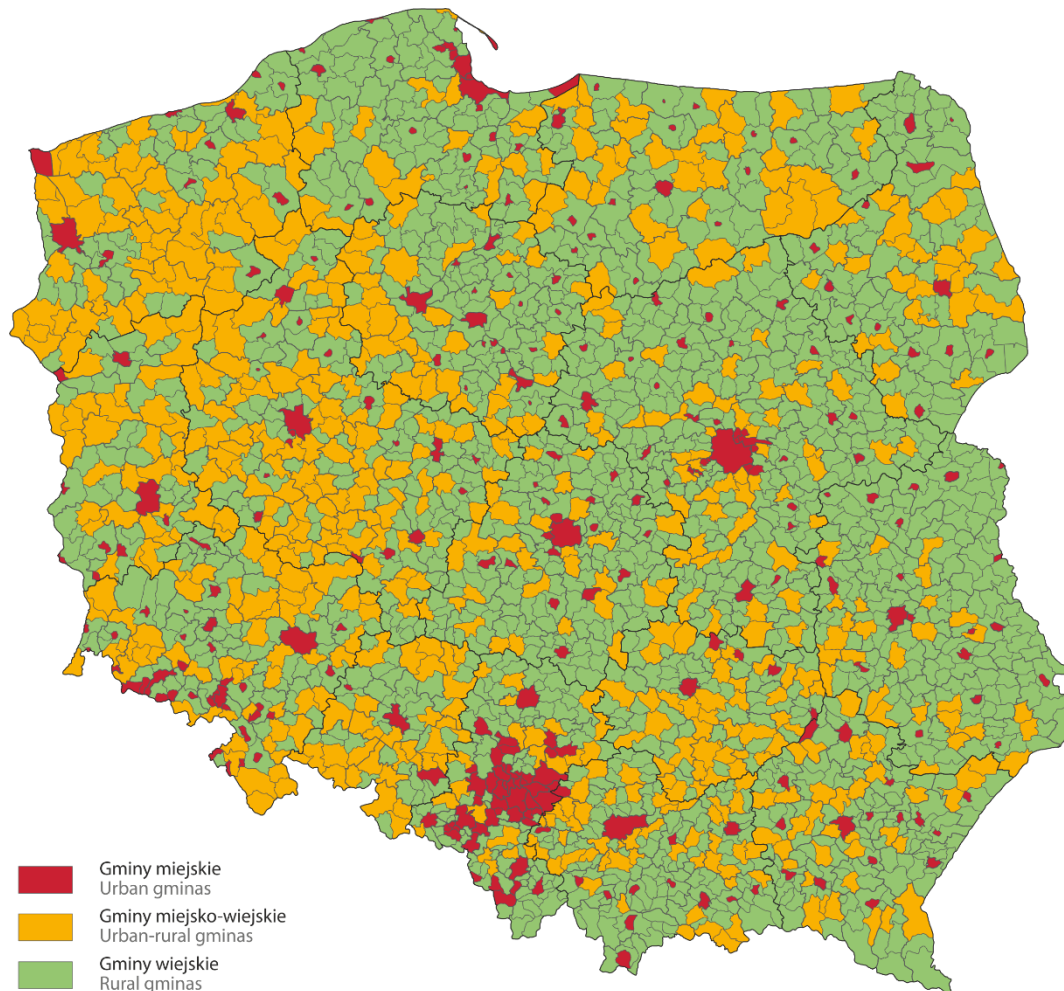
Prvá kategória mestských obcí sa vyznačuje tým, že je tvorená jedným mestom. Mestské obce môžu byť tiež mestami s právami okresu. Druhá kategória, mestsko-vidiecke obce zahŕňa mestá v rámci administratívnych hraníc a aj oblasti mimo mestských hraníc. Tretia

---

²⁴ Typy obcí sa aktualizujú každý rok k prvému januáru v dôsledku zmien v administratívnom rozdelení Poľska prostredníctvom vyhlášok poľskej vlády o stanovení hraníc obcí a miest a obcí. Napríklad v roku 2021 sa zväčšila rozloha 15 miest (vrátane štyroch obcí, z ktorých tri sú mestá so statusom okresu), zmenšila sa plocha dvoch miest (mestá s právami okresu a mesto v mestsko-vidieckej kategórii) a vzniklo 10 nových miest (v dôsledku čoho sa z 10 vidieckych obcí stali mestsko-vidiecke obce).

kategória, vidiecke obce je tvorená sídlami, ktoré v rámci administratívnych hraníc nezahŕňajú mestá.

Obrázok 6 Obce v Poľsku rozdelené podľa kategórií

Zdroj: Rodzaje gmin w Polsce według TERYT, 2021.

Ako vyplýva z poľskej ústavy, tak prvoradou úlohou obcí je zabezpečiť miestne záležitosti. Konkrétne ide o správu v oblasti dopravy (správa miestnej cestnej siete), v oblasti spoločenskej infraštruktúry (správa zdravotníckych, školských a kultúrnych zariadení), zaisťovanie verejného poriadku, bezpečnosti pre obyvateľov obce a ochrana životného prostredia (starostlivosť o komunálny odpad). (Švikruha, 2018) Kompetencie obcí v Poľsku rozlišujeme na povinné (obligatórne) a nepovinné (fakultatívne). Povinné vyplývajú priamo zo zákona a obce ich musia vykonávať. O nepovinných kompetenciách rozhoduje každá obec individuálne. Okrem toho obce plnia aj prenesené úlohy zo štátu, ktoré vyplývajú zo zákona. Plnenie týchto úloh zabezpečuje z finančného hľadiska štátna správa, ktorá vykonáva zároveň aj dozor nad ich zákonným plnením (Klíma, 2017). Výkon jednotlivých obecných kompetencií sa tiež odvíja od veľkosti a charakteru obce, keď odlišné úlohy zabezpečuje veľké mesto a malá obec.

Sústavu základných orgánov na miestnej úrovni, ktoré zabezpečujú plnenie uvedených úloh tvoria:

- obecná rada / mestská rada (rada gminy / rada miasta),
- obecný výbor (zarząd gminy),
- starosta obce / primátor mesta / prezident mesta (wojt / burmistrz / prezydent).

Najvýznamnejšiu pozíciu v sústave obecných orgánov zastáva obecná rada. Ide o zastupiteľský orgán kolegiálneho typu, ktorý je priamo volený vo voľbách obyvateľmi obce na obdobie štyroch rokov. Svoju činnosť vykonáva prostredníctvom zasadnutí. Počet poslancov závisí od veľkosti obce, resp. mesta. (Švikruha, 2018) Z povahy kontrolného orgánu má obecná rada povinnosť zriadiť revíziu komisiu, ktorá je tvorená výhradne z poslancov obecnej rady a realizuje kontrolné úlohy zadefinované v štatúte obce (Trojan, 2009).

Výkonnú funkciu v obci zabezpečuje orgán, ktorý sa nazýva obecný výbor. Členovia tohto orgánu sú volení jednoduchou väčšinou poslancami obecnej rady v tajnom hlasovaní. Za svoju činnosť tak zodpovedajú obecnej rade, ktorá ich má právo aj odvolať²⁵. Medzi pôsobnosť obecného výboru spadá správa obecného majetku, spracovávanie návrhov uznesení obecnej rady, realizácia prenesených úloh štátnej správy, plnenie rozpočtu obce a menovanie a odvolávanie vedúcich úradníkov. (Švikruha, 2018)

Monokratickým orgánom v Poľsku na miestnej úrovni je starosta obce (wójt), alebo primátor mesta (burmistrz), prípadne v mestách nad 100 tisíc obyvateľov prezident mesta (prezydent miasta). Ten je súčasťou obecného výboru a je rovnako priamo volený obyvateľmi obce na štyri roky. Koordinuje prácu obecného výboru, riadi bežné záležitosti obce a zastupuje obec navonok. Podstatnú rolu zohráva v oblasti kreovania obecného výboru, keďže má právo navrhovať kandidátov na funkciu podpredsedu a ostatných členov výboru. Taktiež má právo podávať návrhy na ich odvolanie. Starosta si môže zriadiť orgán pomocného charakteru v podobe obecného úradu spolu so zásadami a organizáciou činnosti tohto úradu. (Klíma, 2017)

Kontrolné otázky

1. Charakterizujte politický systém a trojdelenie moci v Poľsku.
2. Charakterizujte systém verejnej správy v Poľsku s osobitným zameraním na štátnu správu.
3. Charakterizujte systém územnej samosprávy v Poľsku a postavenie jej jednotlivých úrovní.
4. Charakterizujte sústavu orgánov na jednotlivých úrovniach územnej samosprávy v Poľsku.

Zoznam použitej literatúry

- BALÍK, S. 2009. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 250 s. ISBN 978-80-2472908-4.
- BRIX, R. 2018. *Zákonodarná moc v krajinách Vyšehradské skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej*

²⁵ Reprezentantmi obecného výboru môžu byť aj osoby, ktoré nie sú členmi obecnej rady (Klimovský, 2011).

- skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 49-74 [print].
- CABADA, L. a kol. 2008. *Nové demokracie strední a východní Evropy. Komparace politických systémů*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2008. 434 s. ISBN 978-80-245-1388-1.
- DZ.U. 2009 NR 31 POZ. 206. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie.
- HORVÁTH, P. 2018. *Výkonná moc v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 75-96 [print].
- KLÍMA, K. 2017. *Poľsko*. In: NOVOTNÝ, V., KLÍMA, K., KRÁLIKOVÁ, K., DUDOR, L. 2017. *Veřejná správa v zemích Visegrádské čtyřky*. Praha: Leges, 2017. 192 s. ISBN 978-80-7502-2015-8, s. 12-50.
- KLIMOVSKÝ, D. 2011. *Samospráva v Poľsku*. In: www.researchgate.net [online]. [cit. 2021-06-19]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/236885926_Samosprava_v_Polsku
- KLOKOČKA, V. 2005. *Ústavy státu Evropské unie*. Praha: Linde, 2005. 336 s. ISBN 80-7201-556-7.
- KONEČNÝ, S. 2016. *Verejná správa v členských štátoch Európskej únie*. Bratislava: Mayor, 2016. 237 s. ISBN 978-80-969133-8-1.
- MACHYNIAK, J. 2018. *Štátna správa v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 167-190 [print].
- MINISTERSTWA, 2021. In: www.gov.pl [online] [cit. 2021-07-06] Dostupné na internete: <https://www.gov.pl/web/gov/ministerstwa>.
- PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY POLSKI, 2021. In: Główny Urząd Statystyczny. [online] [cit. 2021-06-09] Dostupné na internete: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/>
- POLSKA MAPA POWIATÓW, 2021. [online] [cit. 2021-07-12] Dostupné na internete: <https://stock.adobe.com/cz/images/polska-mapa-powiatow/54432220>
- RODZAJE GMIN ORAZ OBSZARY MIEJSKIE I WIEJSKIE, 2021. In: Główny Urząd Statystyczny. [online] [cit. 2021-06-11] Dostupné na internete: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/rodzaje-gmin-oraz-obszary-miejskie-i-wiejskie/>
- RODZAJE GMIN W POLSCE WEDŁUG TERYT, 2021. In: Główny Urząd Statystyczny. [online] [cit. 2021-06-13] Dostupné na internete: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/rodzaje-gmin-oraz-obszary-miejskie-i-wiejskie/>
- SEKERÁK, M. 2011. *Konstruktívne veto nedôvery v Nemeckej spoljkovej republike* [online]. E-polis.cz, 30. srpen 2011. [cit. 2021-06-25]. Dostupné na internete: <https://www.e-polis.cz/clanek/konstruktivne-veto-nedovery-v-nemeckej-spoljkovej-republike.html>
- ŠRAMEL, B. 2018. *Súdna moc v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 97-120 [print].
- ŠVIKRUHA, M. 2018. *Vývoj a podoba územnej samosprávy v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 191-217 [print].

TROJAN, M. 2009. *Polsko*. In JÜPTNER, P., POLINEC, M. a kol. 2009. *Evropská lokální politika 2*. Praha: IPS FSV UK, 2009. 411 s. ISBN 978-80-254-3510-6.
ÚSTAVA POLSKEJ REPUBLIKY (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej).

POLSKA. PODZIAŁ TERYTORIALNY. 2021. [online] [cit. 2021-07-12] Dostępne na internete: <https://encyklopedia.interia.pl/geografia-nauki-pokrewne/krainy-geograficzne/news-polska-podzial-terytorialny,nId,2025206>

4 VEREJNÁ SPRÁVA V MAĎARSKU

Oficiálny názov krajiny:	Maďarsko (Magyarország)
Hlavné mesto:	Budapešť
Rozloha:	93 036 km ²
Počet obyvateľov:	cca 9,7 miliónov
Štátne zriadenie:	parlamentná republika
Hlava štátu:	prezident (János Áder)
Politický systém:	parlamentná demokracia
Štátoprávne usporiadanie:	unitárny štát
Vstup do EÚ:	1. 1. 2004
Mena:	maďarský forint (HUF)

A. Základné aspekty politického systému Maďarska

Maďarsko sa zaraďuje podobne ako Česko a Poľsko medzi parlamentné demokracie a z hľadiska delby moci sa tu uplatňuje tzv. „trojdelenie moci“ na zákonodarnú moc, výkonnú a súdnu moc. Politický systém Maďarska prešiel v poslednom období určitými zmenami, ktoré vyplývajú z novej maďarskej ústavy, ktorá bola prijatá v roku 2011 a účinnosť nadobudla 1. januára 2012²⁶. V rámci nej došlo k posilneniu postavenia premiéra. Spolu s pomerne zložitými volebnými zákonmi sa sformoval politický systém, ktorý má viacero prvkov ponášajúcich sa na nemecký kancelársky systém. Stále však plnia rozhodujúcu úlohu parlamentné voľby, ktoré sú kľúčom k aktuálnej podobe politických pomerov v krajine. (Horváth, 2018)

Výkonná moc je tvorená vládou a prezidentom. Postavenie prezidenta je slabšie, keďže je volený prostredníctvom poslancov parlamentu. Z formálneho a aj neformálneho hľadiska je naopak posilnené postavenie predsedu vlády v rámci vládneho kabinetu, čo sa najviac prejavuje pri kreovaní vlády, kedy parlament nevyslovuje dôveru vláde ako celku, ale len samotnému premiérovi.

Hlavou štátu je **prezident**, ktorý je vrchným veliteľom maďarskej armády. Plní prevažne reprezentatívne funkcie. Medzi jeho hlavné právomoci patrí zastupovanie Maďarska navonok, právo predkladať návrhy zákonov, právo zúčastňovať sa zasadnutí parlamentu, právo iniciovať referendum, zvolávanie ustanovujúcej schôdze parlamentu či určovanie dňa konania volieb do parlamentu, do orgánov územnej samosprávy, do európskeho parlamentu alebo celoštátneho referenda. Okrem týchto právomocí, ktoré uplatňuje samostatne, disponuje aj právomocami, ku ktorým potrebuje kontrasignáciu príslušného člena vlády. (Dudor, 2017) Prezident je volený nepriamo prostredníctvom poslancov maďarského parlamentu²⁷. Volebné obdobie je päťročné, pričom opätovné zvolenie je možné len raz. Kandidovať môže maďarský občan, ktorý dosiahol v deň volieb vek 35 rokov. Navrhovať kandidátov na hlavu štátu môžu len poslanci (minimálne jedna pätina), pričom jeden poslanec môže navrhnúť iba jedného kandidáta. (Horváth, 2018)

Vrcholným orgánom výkonnej moci v Maďarsku je **vláda**. V zmysle ústavy sú kompetencie vlády vymedzené ako súbor úloh a právomocí, ktoré nepatria do kompetencií iných orgánov. Vláda je tvorená predsedom vlády a ministrami. Akt vytvárania vlády v Maďarsku je špecifický. Predsedu vlády nemenuje do funkcie prezident. Ten len podáva návrh na jeho zvolenie parlamentu, kde je potrebné získať na jeho zvolenie do funkcie súhlas aspoň polovice členov. Prezident následne menuje na návrh predsedu vlády ministrov a štátnych tajomníkov²⁸. Na základe uvedeného je zrejmé, že predseda vlády má vo vláde špecifickú pozíciu, keďže od neho sa odvíja personálna skladba ostatných členov vlády. Postavenie predsedu vlády umocňuje zároveň fakt, že jeho odstúpenie z funkcie má za následok pád celej vlády. Spôsob výmeny predsedu vlády počas riadneho funkčného obdobia

²⁶ Prijatím novej ústavy nastala zmena názvu krajiny z Maďarská republika na Maďarsko. Aj napriek tejto zmene je v zmysle novej ústavy Maďarsko z hľadiska formy štátneho zriadenia stále republikou. (Dudor, 2017)

²⁷ Na zvolenie je potrebné získať dve tretiny hlasov všetkých poslancov. V neúspešnom prípade sa koná v zásade na druhý deň druhé kolo s dvoma najúspešnejšími kandidátmi z prvého kola. Na víťazstvo je potrebné získať viac hlasov ako protikandidát, neberie sa ohľad na počet prítomných poslancov. (Horváth, 2019)

²⁸ V Maďarsku ministri svoj sľub skladajú do rúk prezidenta pred Národným zhromaždením (Horváth, 2019).

parlamentu možno označiť za špecifický. Podnet na odvolanie predsedu vlády totiž môže podať minimálne pätina poslancov, pričom súčasťou tohto podnetu musí byť aj návrh na nového premiéra. Pokiaľ aspoň polovica poslancov vysloví nedôveru premiérovi, vyberie popritom nového predsedu vlády. V Maďarsku sa tak rovnako ako v Poľsku uplatňuje inštitút konštruktívneho vyslovenia nedôvery²⁹. (Horváth, 2018)

Reprezentantom **zákonodarnej moci** v Maďarsku je **Národné zhromaždenie**, ktoré je jednokomorovým, zákonodarným a ústavodarným orgánom. Je najvyšším orgánom zastupiteľskej demokracie. Od roku 2014 ho tvorí 199 poslancov, pričom maďarský parlament prijal zníženie počtu poslancov v roku 2011. Funkčné obdobie parlamentu je stanovené na štyri roky. (Bardovič, 2018) V parlamentných voľbách sa využíva tzv. kombinovaný volebný systém³⁰. Hlavný princíp tohto volebného systému spočíva v tom, že časť poslancov (106) je volených väčšinovým volebným systémom v jednomandátových obvodoch a časť poslancov (93) je volených podľa pomerného volebného systému z celorepublikového zoznamu uchádzačov o post poslanca. (Dudor, 2017)

Významným politickým činiteľom je predseda Národného zhromaždenia. Zvoláva parlamentné zasadnutia a schôdze mimo zasadnutí. Otvára a predsedá zasadnutiam a koordinuje prácu parlamentných výborov. V Maďarsku existujú dva typy parlamentných výborov, a to stále a dočasné (mimoriadne) parlamentné výbory (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018). Národné zhromaždenie je uznášaniaschopné ak je prítomná nadpolovičná väčšina všetkých poslancov. Zasadnutia parlamentu sú spravidla verejné. Môžu mať aj neverejnú povahu, avšak musí o to požiadať vláda alebo poslanec parlamentu, pričom o tom rozhoduje parlament dvojtretinovou väčšinou. Podobne dvojtretinovou väčšinou rozhoduje o rokovanom poriadku alebo o pravidlách činnosti zákonodarného zboru (Brix, 2018).

Súdna moc je v Maďarsku reprezentovaná sústavou súdov, ktorá je viacstupňová. Sústava všeobecných súdov v Maďarsku je tvorená na najnižšej úrovni okresnými súdmi (111), ktoré predstavujú súdy prvého stupňa. Ďalšou časťou v rámci súdnej sústavy sú krajské súdy (20), ktoré pôsobia na jednej strane ako súdy prvej inštancie (v zákonom presne určených veciach), na druhej strane ako súdy odvolacie voči rozhodnutiam okresných súdov. Do súdnej sústavy sa zaraďujú aj vrchné súdy (5), ktoré pôsobia výhradne ako odvolacie súdy. Na vrchole celej súdnej sústavy stojí Najvyšší súd, ktorý sa v Maďarsku označuje ako Kúria. Systém všeobecných súdov dopĺňajú úplne samostatné a špecializované správne a pracovnoprávne súdy (20), ktoré však boli zriadené až s účinnosťou od 1. 1. 2013. Osobitné postavenie má Ústavný súd, ktorý je najvyšším orgánom ochrany ústavy a ústavnosti. (Šramel, 2018)

B. Základné aspekty verejnej správy v Maďarsku

V Maďarsku je **verejná správa** organizovaná na **troch úrovniach**. Najvyššou úrovňou je centrálna (štátna) úroveň, stredná regionálna úroveň je reprezentovaná 19 župami, ku ktorým sa radí aj hlavné mesto Budapešť a najnižšia miestna úroveň je reprezentovaná 3 155 obcami (z toho 346 miest a 2809 obcí). (Területi atlasz – Települések, 2021) Z hľadiska

²⁹ Podrobnejšie o tomto inštitúte viď v kapitole o Poľsku.

³⁰ Maďarský volebný systém je pomerne komplikovaný. V roku 2012 bola prijatá jeho úprava, kedy sa stanovili okrem prijatia novej ústavy aj nové volebné pravidlá. Voľby do jednokomorového maďarského parlamentu prebiehajú po novelizácii jednokolovo (Hloušek – Kopeček – Šedo, 2018).

uplatňovaných modelov verejnej správy sa Maďarsko radí k modelu tzv. zmiešanej verejnej správy (Balík, 2009) a k decentralizovanému modelu verejnej správy v unitárnych štátoch stredoeurópskeho typu (Konečný, 2016).

Ťažiskovými piliermi verejnej správy v Maďarsku je štátna správa, ktorá zabezpečuje prierezové záležitosti, ktoré sa vykonávajú jednotným spôsobom pre celé územie a územná samospráva, ktorá sa zameriava na priame poskytovanie verejno-správnych služieb obyvateľom.

Organizácia štátnej správy

Vymedzenie organizácie štátnej správy v Maďarsku môžeme poňať vo dvoch rovinách, a to v rovine vecnej pôsobnosti a v rovine územnej pôsobnosti. V rovine vecnej pôsobnosti rozlišujeme dve hlavné skupiny orgánov štátnej správy (Dudor, 2017):

- Orgány štátnej správy so všeobecnou pôsobnosťou (vláda, župné vládne úrady, Vládny úrad hlavného mesta a okresné úrady)
- Orgány štátnej správy so špecializovanou pôsobnosťou (napr. ministerstvá, dekoncentrované ústredné orgány štátnej správy a pod.)

V rovine územnej pôsobnosti rozlišujeme taktiež dve hlavné skupiny orgánov štátnej správy (Dudor, 2017):

- Orgány štátnej správy s územnou pôsobnosťou pre celé územie štátu (ústredné orgány štátnej správy)
- Orgány štátnej správy s obmedzenou územnou pôsobnosťou (miestne orgány štátnej správy)

Medzi ústredné orgány štátnej správy v Maďarsku podľa príslušného zákona patrí (Dudor, 2017):

- vláda a orgány vlády (vládne kabinety, vládne výbory, vládni komisári, splnomocnenci vlády, komisie a pod.),
- ministerstvá,
- ústredné vládne úrady,
- ústredné úrady,
- autonómne orgány štátnej správy,
- samostatné regulačné orgány,
- ústredné riaditeľstvá verejnoporiadkových orgánov a Vojenská národno-bezpečnostná služba.

Štátna správa v Maďarsku predstavuje hierarchicky usporiadaný systém orgánov štátnej správy, ktoré patria do riadiacej pôsobnosti vlády. Tá spolu so svojimi orgánmi³¹ stojí na čele tejto organizačnej štruktúry. Vláda má v systéme štátnej správy rozhodujúce postavenie, keďže je orgánom výkonnej moci s celoštátnou pôsobnosťou. Do jej pôsobností spadá najmä vykonávanie zákonov, určovanie domácej politiky, riadenie činnosti ministerstiev a pod.

---

³¹ Medzi najdôležitejšie vládne orgány patria: 1. Vládne kabinety, ktoré vláda zriaďuje za účelom získania stanoviska k zásadným otázkam spoločensko-politického, hospodárskeho či národno-bezpečnostného charakteru. 2. Vládne výbory, ktoré sú poradné a iniciatívne orgány vlády, zriaďované za účelom koordinovane riešiť významné úlohy, ktoré presahujú pôsobnosť jedného rezortu. 3. Vládny komisár, ktorého zriaďuje vláda normatívnym uznesením na realizáciu úloh, ktoré nepatria do pôsobnosti žiadneho ministra. Jeho činnosť riadi predseda vlády alebo poverený minister. 4. Komisár predsedu vlády, ktorého zriaďuje predseda vlády za účelom vykonávania úloh patriacich do jeho pôsobnosti. (Dudor, 2017)

Vláda disponuje právomocou utvárať nielen poradné orgány, ale aj orgány s celorepublikovou pôsobnosťou, teda ústredné orgány štátnej správy, ktoré zriaďuje formou nariadenia. Taktiež samotní ministri disponujú právomocou vydávať všeobecne záväzné nariadenia v oblastiach, ktoré patria do ich poľa pôsobnosti (riadenie ministerstiev a im podriadených orgánov štátnej správy). (Machyniak, 2018)

Podobne ako aj v prípade ostatných krajín, ministerstvá tvoria jadro orgánov štátnej správy. V súčasnosti vykonáva v Maďarsku činnosť nasledujúcich 8 ministerstiev: Ministerstvo pôdohospodárstva, Ministerstvo vnútra, Ministerstvo ľudských zdrojov, Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravodlivosti, Ministerstvo inovácií a technológií, Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu a Ministerstvo financií. (Minisztériumok, 2021) Ústava predpokladá, že môže byť vymenovaný aj minister bez kresla, zvyčajne v takom prípade má na starosti osobitnú agendu podľa politických preferencií predsedu vlády, ktorý zároveň môže zadávať úlohy jednotlivým členom kabinetu, pretože určuje všeobecnú politiku vlády³². (Horváth, 2019) Zaujímavosťou v prípade Maďarska je, že popri ministrovi a štátnom tajomníkovi, ktorý ho zastupuje v odôvodnených prípadoch jeho neprítomnosti, môže na každom ministerstve byť zriadený post štátneho tajomníka pre verejnú správu. Na rozdiel od ministra a štátneho tajomníka, ktorí sú považovaní za politických funkcionárov je štátny tajomník pre verejnú správu považovaný za odborného funkcionára. (Dudor, 2017)

Typovo odlišný element štátnej správy reprezentuje regionálna a miestna štátna správa. Orgány miestnej štátnej správy sa v Maďarsku označujú ako miestne vládne úrady, ktoré sú obsiahnuté aj v maďarskej ústave. V nej sa uvádza, že na úrovni miestnej štátnej správy je orgánom vlády so všeobecnou pôsobnosťou Vládny úrad hlavného mesta a Župný vládny úrad³³. Tieto úrady riadi vláda, a to konkrétne prostredníctvom ministra určeného nariadením vlády. Aj napriek tomu, že tieto úrady riadi minister, majú aj svojich čelných predstaviteľov v podobe vládnych splnomocnencov³⁴. V rámci miestnej štátnej správy nájdeme v Maďarsku aj okresné úrady, ktoré sú detašovanými pracoviskami župných vládnych úradov a Vládneho úradu hlavného mesta³⁵. Okresné úrady vykonávajú úlohy, ktoré donedávna plnila miestna samospráva v rámci preneseného výkonu štátnej správy. Okresný úrad riadi vedúci, ktorého do funkcie menuje a odvoláva určený minister na návrh vládneho splnomocnenca. Možno tak konštatovať, že miestne vládne úrady a ich detašované pracoviská vykonávajú činnosť aj v rámci okresov³⁶ a v rámci obvodov hlavného mesta. (Dudor, 2017)

Donedávna existovala v maďarských podmienkach tiež sieť špecializovanej miestnej štátnej správy. Na tomto mieste je potrebné poznamenať, že zmenou politickej garnitúry V ostatných rokoch ale došlo k významnej racionalizácii úradov miestnej štátnej správy, čo malo za následok výrazne zredukovanie počtu úradov špecializovanej miestnej štátnej správy, ktorých pôsobnosť prešla na niektoré miestne vládne úrady. (Machyniak, 2018)

---

³² V súčasnosti majú takúto pozíciu dvaja ministri. Minister zodpovedný za kanceláriu predsedu vlády a minister, vedúci kabinetu predsedu vlády. (Minisztériumok, 2021)

³³ Začali pôsobiť od 1.1.2011, pričom boli zriadené zákonom o vládnych úradoch hlavného mesta a žúp z roku 2010. (Dudor, 2017)

³⁴ Tých do funkcie menuje a tiež z funkcie odvoláva vláda na návrh príslušného ministra.

³⁵ Na úrovni hlavného mesta sa nazývajú obvodné úrady, aj keď v zákone sa používa iba označenie okresný úrad.

³⁶ Do roku 2012 v Maďarsku neexistovali okresy ako územnosprávne jednotky. To sa zmenilo prijatím zákona č. XCIII z roku 2012 o zriadení okresov s účinnosťou od 1. januára 2013 (Dudor, 2017).

Územná samospráva

System územnej samosprávy v Maďarsku je tvorený **dvomi úrovňami**. Prvú, miestnu úroveň reprezentujú mestá a obce a druhú, regionálnu úroveň reprezentujú župy. V tomto systéme majú z pohľadu kompetencií silnejšie postavenie obce, aj keď aj regióny disponujú pomerne veľkým množstvom kompetencií. Obe úrovne majú rozdielne povinnosti a právomoci a neuplatňuje sa medzi nimi žiaden subordinačný vzťah³⁷. V rámci územnej samosprávy majú zvláštnu pozíciu mestá so štatútom župy³⁸, ktorých je 23 a hlavné mesto Budapešť, ktoré sa taktiež člení na 23 mestských častí, označovaných aj ako obvody, v rámci ktorých vzniká osobitná štruktúra samosprávnych orgánov. (Dudor, 2017)

Regionálna úroveň

Územná samospráva na regionálnej úrovni sa v Maďarsku skladá z 19 žúp (megyék), ku ktorým prináleží aj samospráva hlavného mesta Budapešť, čo môžeme vidieť na obrázku 7. V Maďarsku tak regionálnu úroveň územnej samosprávy tvorí 19 + 1 územných jednotiek. Okrem toho disponuje statusom žúp ďalších 23 miest. Hlavnou úlohou žúp je plnenie úloh nadmiestnej povahy. Z kompetenčného hľadiska plnia župy najmä nasledujúce úlohy: spravujú školy druhého stupňa, stredné a špeciálne školy, spravujú archívy, župné knižnice, starajú sa o dôchodcov, hendikepované deti alebo poskytujú špeciálnu zdravotnú starostlivosť. Angažujú sa taktiež v oblasti cestovného ruchu, regionálneho plánovania alebo životného prostredia. (Švikruha, 2018)

Obrázok 7 Župy (megye) v Maďarsku

Zdroj: Magyarország megyéi, 2020. Június 4.

³⁷ Subordinácia znamená podriadenosť. Napr. podriadenosť úradu vyššiemu orgánu. Je typická pre štátnu správu.

³⁸ Mestá so štatútom župy sú župné mestá a mestá s viac ako päťdesiatimi obyvateľmi, ktoré vyhlasuje maďarský parlament. Mesto so štatútom župy je miestna samosprávna jednotka, na území ktorej vykonáva vo svojej vlastnej kompetencii aj úlohy a právomoci župnej samosprávy. (Megyei jogú városok, 2012)

Orgány vykonávajúce činnosť na regionálnej úrovni, majú podobnú štruktúru a pôsobnosť ako orgány na miestnej úrovni. To sa odráža aj v príslušných zákonoch, keďže sú v porovnaní s obecnými orgánmi rozobraté vo výrazne menšej miere, čo dokumentuje aj maďarský zákon o územnej samospráve, ktorý sa župným orgánom venuje len okrajovo.

Sústavu orgánov regionálnej samosprávnej úrovne (žúp) tvorí:

- župné zhromaždenie resp. zastupiteľstvo (a megyei közgyűlés),
- predseda župného zhromaždenia resp. župan (a megyei közgyűlés elnöke),
- župný úrad (a megyei önkormányzat hivatala),
- hlavný župný notár (a megyei főjegyző),
- komisie župného zhromaždenia (a megyei közgyűlés bizottságai).

Župné zhromaždenie je hlavným orgánom na regionálnej úrovni. Skladá sa z priamo volených poslancov na obdobie piatich rokov. Predstavuje najvyšší a najvýznamnejší kolektívny orgán župy so zákonodarnou právomocou, čo znamená, že má právo vydávať všeobecne záväzné právne predpisy (nariadenia). (Klimovský, 2010)

Predseda župného zhromaždenia inak označovaný ako župan reprezentuje župu navonok. Do funkcie je ustanovovaný nepriamo, spomedzi poslancov župného zhromaždenia tajným hlasovaním na obdobie 5 rokov. (Švikruha, 2018)

Podobne ako na miestnej úrovni, aj zastupiteľstvo na regionálnej úrovni si povinne vytvára **finančnú komisiu**. Popri finančnej komisii zriaďuje župné zhromaždenie na základe zákona aj ďalšie obligatórne komisie. Okrem toho môže župné zhromaždenie zriaďovať aj fakultatívne komisie, teda nepovinné komisie, podľa svojho uváženia. Komisie sa skladajú zo župných poslancov, ktorí musia prevažovať v porovnaní s ostatnými členmi, ktorých volí župné zhromaždenie z obyvateľov a odborníkov na príslušnú oblasť, na ktorú sa komisia špecializuje³⁹. (Dudor, 2017)

Ďalším orgánom je **župný úrad**, ktorý sa zriaďuje za účelom pomáhať jednotlivým župným orgánom. Zabezpečuje bežné organizačné a technické záležitosti, ktoré sa týkajú ich každodennej činnosti. Do čela župného úradu je župným zhromaždením ustanovovaný **hlavný župný notár** na neurčitú dobu. Plní obdobné úlohy ako obecný notár a rovnaký je aj spôsob jeho personálneho obsadzovania. (Dudor, 2017).

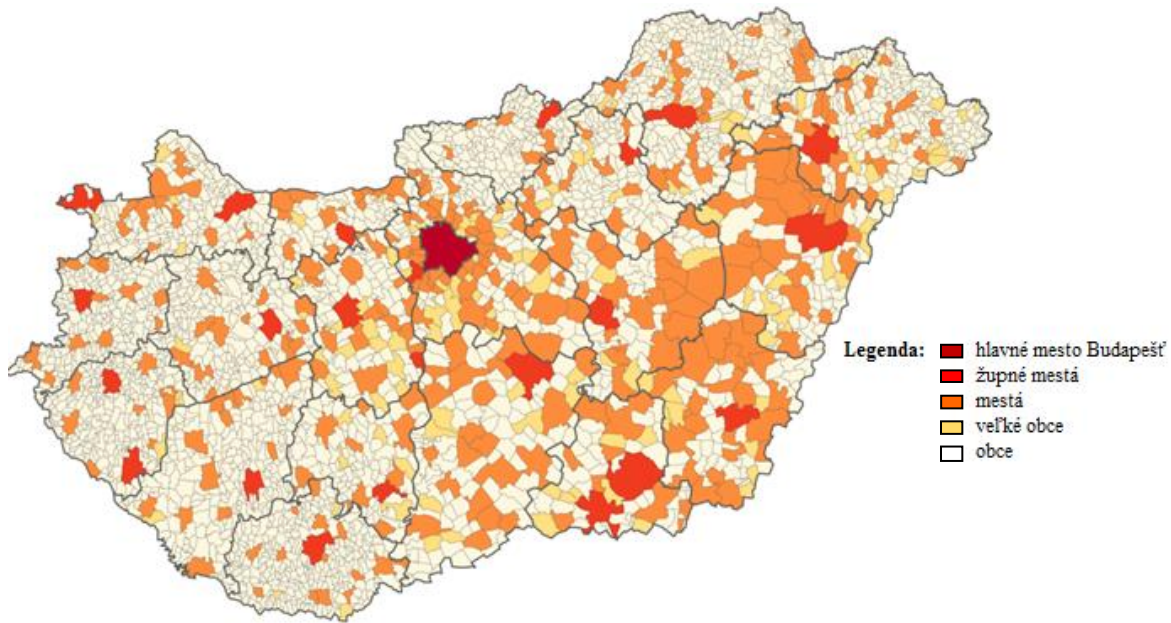
Miestna úroveň

V Maďarsku sa miestna samospráva podľa zákona CLXXXIX z roku 2011 o miestnych samosprávach skladá z obcí, veľkých obcí (dedín)⁴⁰, miest, miest so štatútom župy a hlavného mesta. V Maďarsku je spolu 3 155 sídelných jednotiek (k 1.1.2019), z čoho je 346 miest (zahŕňajú aj hlavné mesto a 23 župných miest) a 2 809 obcí (z čoho 128 je veľkých obcí). (Területi atlasz – Települések, 2021) Tento stav môžeme pozorovať aj na obrázku 8. Bordovou farbou je vyznačené hlavné mesto Budapešť. Tmavočervenou farbou je znázornených 23 župných miest. Oranžovou farbou sú vyznačené mestá a žltou farbou veľké obce. Najväčšiu kategóriu označenú bielou farbou tvoria obce.

³⁹ Predsedom komisie musí byť vždy poslanec župného zhromaždenia.

⁴⁰ Status veľkej obce môžu používať tie obecné samosprávy, ktoré mali status veľkej dediny v čase nadobudnutia účinnosti zákona a na ktorých území žije najmenej 3 000 obyvateľov.

Obrázok 8 Obce a mestá v Maďarsku

Zdroj: MAGYARORSZÁG TELEPÜLÉSEI JOGÁLLÁS SZERINT, 2019. JANUÁR 1.

Charakteristickým javom miestnej samosprávy v Maďarsku je rozdeľovanie miest a obcí podľa veľkostných kritérií⁴¹. Toto kritérium zohráva kľúčovú úlohu vo sfére pôsobnosti jednotiek miestnej samosprávy. Úlohou všetkých jednotiek miestnej samosprávy bez rozdielu je vykonávať povinné samosprávne a rovnako aj dobrovoľné samosprávne úlohy. V procese určovania týchto úloh sa berú na zreteľ rôzne kapacity jednotlivých miestnych jednotiek, či už z hľadiska veľkosti územia, počtu obyvateľov alebo ekonomickej výkonnosti. Vo všeobecnosti sú povinnými úlohami obce napr. starostlivosť o komunálny odpad, spravovanie cintorínov, zabezpečovanie verejného osvetlenia a dohliadanie na verejný poriadok, spravovanie predškolských zariadení a základných škôl, zabezpečovanie základných zdravotných služieb a niektorých sociálnych služieb, zriaďovanie hasičských zborov a pod. (Dudor, 2017). Dobrovoľné úlohy nie sú taxatívne vymedzené a je na danej obci, aké úlohy sa rozhodne vykonávať. Výkon týchto úloh však musí v plnej miere financovať z vlastných prostriedkov alebo osobitných zdrojov a súbežne nesmie byť ohrozené vykonávanie povinných úloh určených zákonom. Z toho je v podstate zrejmé, že jednotky miestnej samosprávy v Maďarsku majú relatívnu voľnosť v tom, že samostatne rozhodujú do akej miery budú účastné na výkone verejnej správy. Zabezpečovanie povinných úloh sa odzrkadľuje v príjmoch, ktoré obec získava zo štátneho rozpočtu. Podiely na štátnych daniach, miestne dane a dotácie zo štátneho rozpočtu tak predstavujú rozhodujúci zdroj príjmov miestnych samospráv. (Švikruha, 2018) Obce vykonávajú aj úlohy štátnej správy, na základe zákona alebo nariadenia vlády, aj keď v súčasnosti už v oveľa menšej miere ako tomu

⁴¹ Na základe veľkostného kritéria sa využíva rozdielny volebný systém vo voľbách obecných orgánov v obciach do 10 000 obyvateľov a v obciach nad 10 000 obyvateľov. Veľkostné kritérium zohráva rolu tiež v obciach do 3 000 obyvateľov, kde starosta nie je plne uvoľnený pre výkon svojej funkcie a v obciach nad 2 000 obyvateľov, kde je povinnosťou obecného zastupiteľstva vytvoriť obecný výbor (Dudor, 2017).

bolo do zriadenia okresov a okresných úradov⁴². Ide o úlohy, ktorých výkon je v záujme štátu, napr. konanie na úseku ochrany vlastníctva, dedičského konania, daňovej exekúcie alebo správa miestnych daní (Soós - Kákai, 2010).

Na miestnej úrovni v Maďarsku majú jednotky územnej samosprávy možnosť si autonómne nastaviť svoju vnútornú organizáciu. Preto rozoznávame na miestnej úrovni tzv. obligatórne orgány, ktoré sú vytvárané povinne a majú zákonom presne stanovenú pôsobnosť, a tzv. fakultatívne orgány, ktoré si kreuje každá jednotka miestnej samosprávy na základe vlastných potrieb.

Sústavu orgánov miestnej samosprávy v Maďarsku tvorí:

- obecné resp. mestské zastupiteľstvo,
- starosta resp. primátor,
- komisie obecného resp. mestského zastupiteľstva,
- úrad starostu obce,
- obecný notár.

V Maďarsku sú kľúčovými orgánmi miestnej samosprávy obecné zastupiteľstvo a starosta. **Obecné zastupiteľstvo** je hlavným vykonávateľom samosprávnych úloh. Taktiež rozhoduje o všetkých dôležitých veciach miestnej samosprávy. Ako kolektívny orgán ho tvoria poslanci, ktorí sú volení priamo občanmi na obdobie 5 rokov. Zasadnutia zvoľáva a vedie starosta obce, ktorý stojí na jeho čele a tiež je aj jeho členom. Zastupiteľstvo je uznášaniaschopné, pokiaľ je prítomná nadpolovičná väčšina poslancov. Návrh môže byť prijatý buď jednoduchou alebo kvalifikovanou väčšinou (nadpolovičná väčšina všetkých poslancov)⁴³. (Švikruha, 2018) Obecné zastupiteľstvo v Maďarsku sa vyznačuje zvláštnosťou, keďže má povinnosť aspoň raz do roka vopred pripraviť verejné vypočutie. To slúži občanom obce a predstaviteľom miestnych organizácií, aby mohli so zastupiteľstvom prebrať otázky a návrhy týkajúce sa miestnych verejných záležitostí. Zastupiteľstvo má povinnosť k tejto verejnej diskusii zaujať postoj ihneď alebo v lehote do 15 dní. (Dudor, 2017)

Starosta predstavuje ďalší kľúčový orgán na miestnej samosprávnej úrovni. Rovnako ako aj poslanci obecného zastupiteľstva je priamo volený na päťročné funkčné obdobie. Starosta plní funkciu obecného reprezentanta smerom navonok. Ako už bolo uvedené, je členom obecného zastupiteľstva, ktoré rozhoduje o tom, aký mu bude pridelený rozsah pôsobnosti a tiež stanovuje jeho plat. Má možnosť vetovať rozhodnutia obecného zastupiteľstva, ak sú podľa neho v kolízii so záujmami obce⁴⁴. (Švikruha, 2018)

Významnú úlohu v sústave orgánov miestnej samosprávy v Maďarsku majú **komisie**. Ich základným poslaním je vypomáhať obecnému zastupiteľstvu vo výkone funkcie tým, že pripraví podklady pre rozhodovanie alebo vydávajú stanoviská či odporúčania. Komisie môžu mať povahu obligatórnu, fakultatívnu, môžu byť zriaďované ako stále, dočasné alebo ad hoc na konkrétnu situáciu. V oblasti pôsobnosti komisií sa opäť uplatňuje už známe veľkostné kritérium, keď v obciach do 100 obyvateľov komisie nepôsobia a ich úlohu plní zastupiteľstvo. Pre obce s počtom obyvateľov v rozmedzí od 100 až 1000 vykonáva funkciu

⁴² K tejto problematike pozri aj v časti o organizácii štátnej správy v Maďarsku.

⁴³ Kvalifikovaná väčšina je potrebná v prípade schvaľovania nariadenia, hlasovania o vylúčení poslanca obecného zastupiteľstva z rokovania alebo v prípade menovaní a ustanovovaní vedúcich pracovníkov do funkcie (Dudor, 2017).

⁴⁴ Starosta môže túto právomoc využiť len jedenkrát v tej istej veci, pričom obecné zastupiteľstvo ho môže prehlasovať kvalifikovanou väčšinou.

namiesto viacerých obligatórnych spravidla jedna komisia. Obce nad 2000 obyvateľov vytvárajú finančnú komisiu, ktorá patrí medzi obligatórne. Tento status môže mať napr. aj vzdelávacia komisia, ale to v takom prípade, ak daná samospráva spravuje aspoň 3 vzdelávacie zariadenia. Za fakultatívne komisie sa vnímajú také komisie, ktorých vytvorenie vyplýva z miestnych potrieb. Zloženie komisií predstavuje mix prevažujúcich poslancov obecného zastupiteľstva a zvyčajne rôznych odborníkov⁴⁵. (Dudor, 2017)

Špecifickú pozíciu zastáva v Maďarsku obecný notár. Zo svojej pozície kvalifikovaného odborníka má za úlohu zaistiť zákonnosť a odbornosť samosprávy na miestnej úrovni. Z odborného hľadiska zabezpečuje prípravu a realizáciu samosprávnych rozhodnutí orgánov obce, čím nesie zodpovednosť a určitý podiel na rozhodovacej činnosti zastupiteľstva a jeho orgánov. Funkcia obecného notára sa obsadzuje formou výberového konania, pričom ho menuje starosta obce. Vzhľadom k tomu, že ide o odbornú a nie politickú funkciu, tak funkčné obdobie obecného notára nie je presne určené a teda v praxi sa nezhoduje s funkčným obdobím starostu či obecných poslancov. Okrem už spomínanej pôsobnosti sa zúčastňuje aj zasadnutí obecného zastupiteľstva alebo komisií, pričom disponuje poradným hlasom. Má povinnosť upozorniť výkonné orgány obce, ak zistí, že ich činnosť je protiprávna. Jeho úlohou je kontrolovať a docieľiť, aby finančné zdroje územnej samosprávy boli využité účinne, hospodárne a zákonne. (Marková, 2009)

Výkonným orgánom obce je úrad starostu obce, ktorý pripravuje a uskutočňuje úlohy spojené s fungovaním samosprávy a s plnením úloh starostu a obecného notára. Ten stojí na čele tohto úradu a je zodpovedný za bezproblémovú činnosť. (Dudor, 2017)

Kontrolné otázky

1. Charakterizujte politický systém a trojdelenie moci v Maďarsku.
2. Charakterizujte systém verejnej správy v Maďarsku s osobitným zameraním na štátnu správu.
3. Charakterizujte systém územnej samosprávy v Maďarsku a postavenie jej jednotlivých úrovní.
4. Charakterizujte sústavu orgánov na jednotlivých úrovniach územnej samosprávy v Maďarsku.

Zoznam použitej literatúry

- BALÍK, S. 2009. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 250 s. ISBN 978-80-2472908-4.
- BARDOVIČ, J. 2018. *Volby a volebné systémy v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In: ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny: (vysokoškolská učebnica)*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 121-144 [print].

---

⁴⁵ Starosta nesmie byť členom a ani predsedom žiadnej komisie.

- BRIX, R. 2018. *Zákonodarná moc v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In: ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny: (vysokoškolská učebnica)*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 49-74 [print].
- DUDOR, L. 2017. *Maďarsko*. In NOVOTNÝ, V., KLÍMA, K., KRÁLIKOVÁ, K., DUDOR, L. 2017. *Veřejná správa v zemích Visegrádské čtyřky*. Praha: Leges, 2017. 192 s. ISBN 978-80-7502-2015-8, s. 12-50.
- HLOUŠEK, V. – KOPEČEK, L. – ŠEDO, J. 2018. *Politické systémy*. Praha: Barister & Principal, 2018. 296 s. ISBN 978-80-7485-150-6.
- HORVÁTH, P. 2018. *Výkonná moc v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 75-96 [print].
- KLIMOVSKÝ, D. 2010. *Samospráva v Maďarsku*. In: researchgate.net (ResearchGate) [online]. [cit. 2021-06-19]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/236876930_Samosprava_v_Madarsku
- KONEČNÝ, S. 2016. *Verejná správa v členských štátoch Európskej únie*. Bratislava: Mayor, 2016. 237 s. ISBN 978-80-969133-8-1.
- MACHYNIÁK, J. 2018. *Štátna správa v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 167-190 [print].
- MAGYARORSZÁG MEGYÉI, 2020. Júnus 4. [online]. [cit. 2021-06-17]. Dostupné na internete: <https://www.ksh.hu/docs/teruletiatlasz/megyek.png>.
- MAGYARORSZÁG TELEPÜLÉSEI JOGÁLLÁS SZERINT, 2019. Január 1. [online]. [cit. 2021-06-19]. Dostupné na internete: <https://www.ksh.hu/docs/teruletiatlasz/telepulesek.pdf>
- MARKOVÁ, K. 2009. *Maďarsko*. In JÜPTNER, P., POLINEC, M. a kol. 2009. *Evropská lokální politika 2*. Praha: Institut politologických studií FSV UK, 2009. 413 s. ISBN 978-80-254-3510-6.
- MEGYEI JOGÚ VÁROSOK, 2012. [online]. Központi Statisztikai Hivatal. 2012. július. [cit. 2021-06-20]. Dostupné na internete: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/veszpremmjv10.pdf>
- MINISZTERIUMOK, 2021. In: kormany.hu (Magyarország Kormánya) [online]. [cit. 2021-06-21]. Dostupné na internete: <https://kormany.hu/miniszteriumok>
- SOÓS, G. – KÁKAI, L. 2010. *Hungary: Remarkable Successes and Costly Failures: An Evaluation of Subnational Democracy*. In LOUGHLIN, J. – HENDRIKS, F. – LIDSTRÖM, A. 2011. *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*. New York : Oxford University Press, 2011. 785 p. ISBN 978-0-19-956297-8.
- ŠRAMEL, B. 2018. *Súdna moc v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In: ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 97-120 [print].
- ŠVIKRUHA, M. 2018. *Vývoj a podoba územnej samosprávy v krajinách Vyšehradskej skupiny*. In: ŠVIKRUHA, M. (ed.) 2018. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS - Vydavateľstvo a tlač, 2018. ISBN 978-80-8200-031-6, s. 191-217 [print].
- TERÜLETI ATLASZ – TELEPÜLÉSEK, 2021. In: ksh.hu (Központi Statisztikai Hivatal) [online]. [cit. 2021-06-21]. Dostupné na internete: https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_telepulesek
- ÚSTAVA MAĎARSKA (Magyarország alkotmánya).

---

5 VEREJNÁ SPRÁVA V BULHARSKU

Oficiálny názov krajiny:	Bulharská republika (Republika Bălgarija)
Hlavné mesto:	Sofia
Rozloha:	110 994 km ²
Počet obyvateľ'ov:	cca 6,9 miliónov
Štátne zriadenie:	republika
Hlava štátu:	prezident (Rumen Radev)
Politický systém:	parlamentná demokracia
Štátoprávne usporiadanie:	unitárny štát
Vstup do EÚ:	1. 1. 2007
Mena:	bulharský lev (BGN)

A. Základné aspekty politického systému Bulharska

Bulharsko je krajina ležiaca v juhovýchodnej Európe, na východnom Balkáne. V prevažne slovansky hovoriacej pravoslávnej kresťanskej krajine bolo Bulharsko rodiskom cyriliky, ktorá sa tu vytvorila na konci 9. storočia. Bulharsko bolo dlho ovplyvňované byzantskou kultúrou, potom bolo takmer 500 rokov súčasťou Osmanskej ríše a v 19. storočí získalo nezávislosť. (Nikolova, 2011) Po druhej svetovej vojne sa stalo satelitom Sovietskeho zväzu. V súčasnosti je členskou krajinou EÚ a NATO.

Podľa ústavy z júla 1991 je Bulharsko republikou s parlamentnou formou vlády a z hľadiska del'by moci sa tu rovnako ako v predchádzajúcich prípadoch uplatňuje tzv. „trojdelenie moci“ na zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc.

Výkonnú moc v Bulharsku podľa ústavy tvorí **prezident** a **vláda**. Najvyšším orgánom výkonnej moci je **vláda**, ktorá sa v Bulharsku nazýva **ministerská rada** (ministerski savet). Skladá sa z predsedu vlády, podpredsedov vlády⁴⁶ a ministrov. Predsedom vlády je zvyčajne predseda najsilnejšej parlamentnej strany. Zostavením vlády ho poveruje prezident. V prípade úspešných rokovaní predstúpi predseda vlády pred parlament s nomináciou ministrov a požiada o vyslovenie dôvery. Podľa ústavy riadi a koordinuje akúkoľvek činnosť vlády, za ktorú je aj politicky zodpovedný. Úlohou vlády je riadiť a realizovať domácu a zahraničnú politiku. V kontexte toho zabezpečuje národnú bezpečnosť, verejný poriadok, riadi hospodárenie s verejnými financiami, schvaľuje štátny rozpočet, prejednáva, schvaľuje alebo vypovedá medzinárodné zmluvy, dozoruje ozbrojené sily a riadi činnosť štátnej správy. (Klapal – Hatalová - Mazurová, 2013)

Z ústavy vyplýva, že hlavou štátu a vrchným veliteľom ozbrojených síl je **prezident**. Je volený priamou voľbou na päťročné funkčné obdobie, pričom je možné, aby bol jedenkrát opätovne zvolený⁴⁷. Jeho funkcia má skôr reprezentatívny charakter, keďže jeho právomoci sú obmedzené. Vyhlasuje voľby a referendá, zastupuje Bulharsko v zahraničí, uzatvára medzinárodné zmluvy a vedie Ústavnú radu pre národnú bezpečnosť, ktorej je predsedom. (Konečný, 2016) Významnú úlohu zohráva prezident v procese ustanovovania vlády po voľbách. Najprv poverí zostavením vlády lídra najsilnejšej parlamentnej strany. Ak sa mu nepodarí získať v parlamente dôveru, prezident poverí zostavením vlády druhú najsilnejšiu parlamentnú stranu. Pokiaľ sa to nepodarí ani v druhom prípade, prezident môže poveriť zostavením vlády osobu podľa svojho uváženia. V prípade, že vláda nezíska v parlamente dôveru ani na tretí pokus, tak prezident menuje úradnícku vládu, rozpustí parlament a vyhlási nové parlamentné voľby⁴⁸. (Klapal – Hatalová - Mazurová, 2013)

Zákonodarnú moc v Bulharsku reprezentuje jednokomorový parlament **Národné zhromaždenie** (Narodno sabranie). Skladá sa z 240 poslancov priamo volených obyvateľstvom na 4 roky⁴⁹. Kompetencie tohto legislatívneho orgánu sú zadefinované v tretej

⁴⁶ Podpredsedovia vlády plnia spravidla rolu hlavných ministrov (napr. vnútra, spravodlivosti, financií a pod.)

⁴⁷ Spolu s prezidentom je na rovnaké funkčné obdobie volený aj viceprezident.

⁴⁸ Táto situácia nastala v Bulharsku prednedávnom, keď ani na tretí pokus sa nebolo možné zostaviť koalíciu a získať v parlamente väčšinu. Prezident Rumen Radev tak bol nútený rozpustiť parlament, vymenovať dočasnú vládu a vypísať predčasné voľby, ktoré sa konali 11. júla 2021. (Bulharsku hrozia predčasné voľby, ..., 2021)

⁴⁹ V parlamentných voľbách sa využíva pomerný volebný systém so 4% volebnou klauzulou v rámci celého štátu a ktorá platí pre politické strany a aj stranické koalície. Krajina je pre voľby rozdelená do 31 volebných obvodov

hlave bulharskej ústavy. Ako už bolo naznačené parlament uplatňuje kontrolu vo vzťahu k výkonnej moci a uplatňuje súbor právomocí najmä voči vláde⁵⁰. (Klapal – Hatalová - Mazurová, 2013) Národné zhromaždenie prijíma zákony, schvaľuje rozpočet, vyhlasuje prezidentské voľby, schvaľuje a odvoláva ministrov, vyhlasuje vojnu, rozmiestňuje vojenské jednotky mimo Bulharska a ratifikuje medzinárodné zmluvy a dohody. (Bulgaria: Government, 2021)

Súčasťou zákonodarnej moci je aj ďalší orgán, ktorý má historické opodstatnenie. Nazýva sa **Veľké národné zhromaždenie** (Veliko Narodno sabranie), má svoju pozíciu aj v súčasnej ústave a je to primárne ústavodarný orgán. Privilégiom tohto orgánu je možnosť meniť ústavu, územné členenie krajiny a spoločensko-politický systém. Právom zvolať ho disponuje prezident a nadpolovičná väčšina poslancov Národného zhromaždenia. Tento ústavodarný orgán sa skladá zo 400 poslancov, ktorí sú špeciálne volení len za účelom naplnenia konkrétnej úlohy. Po jej vykonaní je Veľké národné zhromaždenie znovu rozpustené a prezident vyhlási voľby do riadneho Národného zhromaždenia⁵¹. (Konečný, 2016)

Súdna moc je tvorená štvorstupňovou sústavou všeobecných súdov. Za organizáciu súdnictva a súdnu administratívu je zodpovedná Najvyššia justičná rada. Orgánom ochrany ústavnosti je Ústavný súd. Ten je poverený preskúmaním ústavnosti zákonov. (Konečný, 2016) Najvyšší správny súd rozhoduje o všetkých výzvach proti zákonnosti aktov vlády, jednotlivých ministrov a ďalších aktov ustanovených zákonom. Najvyšší kasačný súd je konečným odvolacím súdom. Vykonáva najvyššiu súdnu moc nad uplatňovaním práva na všetkých súdoch. (Bulgaria: Government, 2021)

B. Základné aspekty verejnej správy v Bulharsku

Bulharsko je unitárny štát s jednoúrovňovou územnou samosprávou. Má tri úrovne riadenia verejnej správy: ústrednú (štátnu), oblastnú a samosprávnú. Štátna správa je okrem ústrednej úrovne uskutočňovaná aj na úrovni oblastí (okresov). Oblasti majú prioritne štatistické a administratívne funkcie. Obec nazývaná aj obština (obshtini) predstavuje jedinú územnú úroveň, na ktorej sa vykonáva samospráva. Bulharsko sa člení na 28 oblastí (okresov) a 265 obcí. Z pohľadu klasifikácie podľa európskych noriem pre administratívnu teritoriálnu štruktúru krajiny zahŕňa bulharské územie aj šesť plánovacích regiónov⁵², ktoré však nepredstavujú samostatné územnosprávne jednotky a boli vytvorené za účelom zabezpečovania rovnomerného regionálneho rozvoja a štatistického zisťovania. (Bulgaria Policies Area, 2021)

Bulharská verejná správa je organizovaná vo forme spojeného modelu verejnej správy a z hľadiska uplatňovaných modelov verejnej správy sa zaraďuje k centralizovanému modelu

---

v ktorých sa volí 4 až 14 poslancov v závislosti od počtu obyvateľov. Kandidátov nemožno ani škrtať a ani im dávať preferenčné hlasy, nakoľko kandidátne listiny sú prísne viazané. (Klapal – Hatalová - Mazurová, 2013)

⁵⁰ Parlament môže iniciovať vyjadrenie nedôvery vláde. Musí tak urobiť aspoň pätina členov parlamentu a k schváleniu je potrebná nadpolovičná väčšina všetkých poslancov. V prípade, že sa to nepodarí, iniciatíva môže prebehnúť opätovne po pol roku.

⁵¹ Posledné Veľké národné zhromaždenie pôsobilo v Bulharsku od 10. júla 1990 do 12. júla 1991 za účelom prijatia aktuálnej ústavy.

⁵² Plánovacie regióny predstavujú v súlade s požiadavkami EÚ a rovnako na základe zákona o regionálnom rozvoji iba štatistické jednotky a nevykonávajú správne a ani finančné funkcie.

verejnej správy v unitárnych štátoch. Bulharsko sa označuje ako vysoko centralizovaný štát, pretože vláda priamo menuje guvernérovo okresov a všetky okresy sú úplne závislé od štátneho rozpočtu, zatiaľ čo samosprávy sú menej závislé od štátneho rozpočtu. Štátne orgány a ich územné detašované pracoviská taktiež vykonávajú kontrolu zákonnosti aktov miestnych samosprávnych jednotiek. (Konečný, 2016)

Organizácia štátnej správy v Bulharsku

Tak ako v prípade ďalších krajín EÚ, zohráva v systéme štátnej správy dominantnú úlohu vláda spolu s ďalšími ústrednými orgánmi štátnej správy. Ústrednú štátnu správu reprezentujú **ministerstvá**, ktorých počet nie je podľa ústavy exaktne stanovený a po každých voľbách sa upravuje. Bulharský parlament na návrh predsedu vlády svojim rozhodnutím zriaďuje, mení, reštrukturalizuje alebo ruší ministerstvá, agentúry, štátne komisie a ďalšie vládne orgány. (Odbor strategického rozvoje a koordinácie verejnej správy, 2021)

V Bulharsku vykonáva činnosť 17 ministerstiev⁵³ (Ministerstvá, 2021). Niektoré ministerstvá sa vyznačujú stabilným postavením ako napr. ministerstvo financií, ministerstvo spravodlivosti či ministerstvo zahraničných vecí, avšak niektoré sú predmetom úprav. Každý minister nemusí mať svoje ministerstvo a môže teda vykonávať funkciu ministra bez kresla. Na ústrednej úrovni pôsobí značné množstvo poradných orgánov, spravidla zriaďovaných predsedom vlády alebo ministrami. Na úrovni štátnej správy tak v Bulharsku pôsobí 11 štátnych agentúr, 29 výkonných agentúr a 5 štátnych komisií. Vládi ako celku zodpovedajú **štátne agentúry** a zvyčajne vykonávajú pôsobnosť v oblasti, ku ktorej nie je zriadené žiadne ministerstvo (napr. Agentúra pre štátne archívy, Katastrálna agentúra, Národný štatistický inštitút, Agentúra na podporu malých a stredných podnikov). Ďalšou skupinou sú **výkonné agentúry**, ktoré spravidla patria pod konkrétne ministerstvo, ktorému sa aj zodpovedajú. Sú splnomocnené implementáciou špecifických politik (napr. Agentúra pre e-government, Agentúra pre životné prostredie, Generálny inšpektorát práce a pod.). Treťou spomenutou skupinou štátnych „poradných“ orgánov sú štátne komisie. Tie realizujú monitoring a kontrolu niektorých vybraných oblastí (napr. Štátna komisia pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi, Štátna komisia pre kybernetickú bezpečnosť, Štátna anti-gamblerská komisia a pod.). Aj v Bulharsku, podobne ako v ďalších krajinách EÚ vrátane Slovenska, sú ďalej zriaďované rôzne rady vlády, ktoré majú poradnú a koordinačnú úlohu vo vybranej oblasti. (Odbor strategického rozvoje a koordinácie verejnej správy, 2021)

V území zastupuje štátnu správu 28 oblastí (okresov), ktoré môžeme vidieť na obrázku 9. **Oblasti** sú územno-administratívnymi jednotkami, ktoré sa špecializujú na tvorbu regionálnej politiky a zároveň realizujú úlohy štátnej správy na miestnej úrovni. Zvyknú sa tiež označovať ako „regióny nižšej úrovne“ (Bulgaria Policies Area, 2021).

---

⁵³ K jednotlivým ministerstvám prislúchajú ostatné ústredné orgány štátnej správy (Konečný, 2016).

Obrázok 9 Oblasti (okresy) v Bulharsku

Zdroj: Provinces of Bulgaria, 2021.

Každú oblasť spravuje **oblastný riaditeľ** (oblastni upraviteľ), spolu s **oblastnou správou** (oblastna administrácia). Do funkcie ustanovuje oblastného riaditeľa menovaním vláda, z čoho je zrejmé, že ide o zástupcu štátu. Jeho úloha spočíva v koordinácii činnosti dekoncentrovaných pracovísk ústredných orgánov štátnej správy. Do portfólia jeho pôsobnosti tiež spadá koordinácia a kontrola činnosti dekoncentrovaných orgánov štátnej správy v oblasti školstva, zdravotníctva, lesníctva alebo vnútra. Každá oblasť predstavuje z územného hľadiska tiež volebný obvod pre parlamentné voľby, tým pádom do pôsobnosti oblastnej správy patrí aj príprava parlamentných volieb a úlohy s tým spojené. (Konečný, 2016)

Územná samospráva

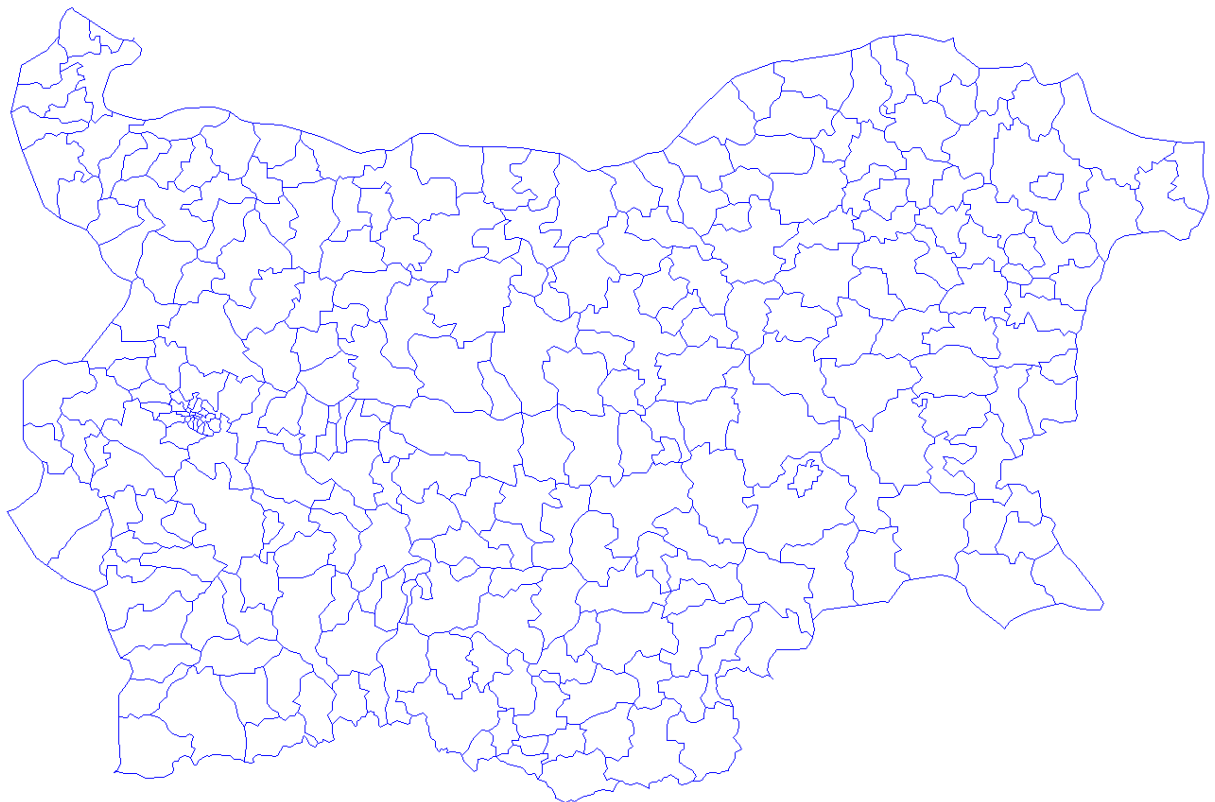
Proces decentralizácie na najnižšej, miestnej úrovni sa začal v Bulharsku už v 90. rokoch 20. storočia. Samosprávne princípy sú zakotvené v článkoch 135 - 146 Bulharskej ústavy z roku 1991. Zákon o miestnej samospráve a miestnej správe, ktorý bol prijatý neskôr v roku 1991, navyše integroval usmernenia uvedené v ústave, upravil administratívno-územnú štruktúru Bulharska a definoval organizáciu a funkcie miestnych samospráv. Obdobie rokov 1994 - 2005 je charakterizované prijatím súboru zákonov⁵⁴. V roku 2002 sa proces decentralizácie v Bulharsku posunul vpred prijatím koncepčného dokumentu o fiškálnej decentralizácii. Nastavený trend umocnil prístupový proces do EÚ, ktorého výsledkom bolo prijatie stratégie decentralizácie v roku 2006, pričom vznikol aj konkrétny orgán - Rada pre

⁵⁴ Napr. zákon o administratívnej a územnej štruktúre Bulharskej republiky z roku 1995, zákon o miestnych daniach a poplatkoch z roku 1997 alebo zákon o mestských rozpočtoch z roku 1998 (nahradený zákonom o verejných financiách z roku 2014) a pod. (Bulgaria: OECD/UCLG (2019), 2019)

decentralizáciu riadenia štátu, ktorého pôsobnosťou sa stala práve oblasť decentralizácie. Hlavnými cieľmi nastavenej stratégie boli decentralizácia služieb, právomocí a zdrojov z vyššej na nižšiu úroveň správy. (Bulgaria: OECD/UCLG (2019), 2019)

Územná samospráva v Bulharsku sa označuje ako **jednoúrovňová**. Reprezentuje ju 265 obcí znázornených na obrázku 10, ktoré sa v Bulharsku nazývajú obštiny. (L'Europe locale et régionale, 2021). Obština predstavuje základnú územnosprávnu jednotku určenú na výkon samosprávy.

Obrázok 10 Obce (obštiny) v Bulharsku

Zdroj: Bulgaria Municipalities, 2021.

Obština sa označuje aj ako decentralizovaná jednotka, ktorej prináležia originálne kompetencie a zároveň vykonáva aj úlohy, ktoré boli na ňu delegované štátnou správou. Je teda právnickou osobou, ktorá disponuje vlastným majetkom a vlastným rozpočtom. Za charakteristický znak každej obštiny sa považuje jej územie, hranice, obyvateľstvo, názov a administratívne centrum⁵⁵. Špecifikum, od ktorého sa odvíja aj vnútorné členenie bulharských obcí, je v tom, že každá obština je tvorená jedným alebo nezriedka aj viacerými sídlami⁵⁶. (Klimovský, 2013) Tento spôsob vnútorného členenia obcí je príznačný pre krajiny,

⁵⁵ Názov obštiny býva spravidla totožný s názvom administratívneho sídla na jej území.

⁵⁶ Na to, aby územie zahŕňajúce jedno alebo viacero sídel mohlo byť označené za obštinu musí splniť viaceré podmienky. Minimálny počet obyvateľov na takomto území musí byť 6000, vzdialenosť sídel od centra nesmie byť viac ako 40 km a okrem iného je ďalšou požiadavkou centrum mestského charakteru s vybudovanou technickou a sociálnou infraštruktúrou. (Konečný, 2016)

ktoré si prešli zlučovacím procesom. Príkladom takejto krajiny je aj Bulharsko, preto sa zvykne podľa Klimovského (2013) označovať ako krajina s vysokým stupňom konsolidovanosti obecnej štruktúry⁵⁷.

Hlavné orgány miestnej samosprávy v Bulharsku na úrovni obštin sú:

- obecná rada (obštinski savet),
- starosta obce (kmet na obština).

Hlavným samosprávnym orgánom obštiny je **obecná rada**, ktorú tvoria priamo volení poslanci na štvorročné funkčné obdobie⁵⁸. Ich počet sa líši podľa populačnej veľkosti obce. Na čele obecnej rady stojí predseda zvolený z jej členov. Do poľa pôsobnosti obecnej rady spadá rozhodovanie o hospodárení s obecným majetkom, ďalej schvaľovanie obecného rozpočtu a územného plánu rozvoja obce a kompetencie napr. v oblasti školstva, zdravotníctva, životného prostredia, verejnej dopravy a iné. (Konečný, 2016)

Individuálnym výkonným orgánom obce je **starosta**, ktorý v rozsahu vlastných kompetencií priamo riadi obecnú samosprávu. Je volený priamo obyvateľmi obce taktiež na funkčné obdobie 4 rokov⁵⁹. Starosta reprezentuje obec navonok a z hľadiska vnútornej organizácie obecnej samosprávy vykonáva rôzne administratívne úlohy. Jeho úlohou je aj zabezpečovať výkon rozhodnutí prijatých obecnou radou. (Klimovský, 2013) Do pôsobnosti starostu tiež spadá obsadzovanie funkcie tajomníka (sekretar). Toho hlavnou úlohou je zabezpečovanie chodu obecnej administratívy, kontrasingnovanie rozhodnutí obecných orgánov a ich kompatibilita so zákonom. (Konečný, 2016)

Zákon o administratívnej a územnej štruktúre Bulharskej republiky z roku 1995 stanovuje, že obce s viac ako 300 000 obyvateľmi (Sofia, Plovdiv a Varna) sa členia na okrsky (gradski rayon). V súčasnosti je ich v Sofii 24, v Plovdive 6 a vo Varne 5. Ostatné obce sa tiež členia na už spomínané sídla (naseleno myasto). Ku koncu roku 2017 bolo týchto sídel takmer 5 000. Približne polovica z týchto sídel sú „starostovské mestá“. Ide o dekoncentrované obecné jednotky zriadené rozhodnutím obecného zastupiteľstva, ktoré riadia volení starostovia a majú najmenej 350 obyvateľov. Menšie osady majú zástupcov starostu menovaných starostom. (Bulgaria: OECD/UCLG (2019), 2019)

Kontrolné otázky

1. Charakterizujte politický systém a trojdelenie moci v Bulharsku.
2. Charakterizujte systém verejnej správy v Bulharsku s osobitným zameraním na štátnu správu.
3. Charakterizujte systém územnej samosprávy v Bulharsku a postavenie jej jednotlivých úrovní.
4. Charakterizujte sústavu orgánov na jednotlivých úrovniach územnej samosprávy v Bulharsku.

---

⁵⁷ Väčšina bulharských obcí má 5 000 až 20 000 obyvateľov (Bulgaria: OECD/UCLG (2019), 2019).

⁵⁸ Uplatňuje sa tu pomerný volebný systém so straníckymi kandidátnymi listinami (Klimovský, 2013).

⁵⁹ V prípade voľby starostu obce sa využíva väčšinový volebný systém absolútnej väčšiny (Klimovský, 2013).

Zoznam použitej literatúry

- BULGARIA MUNICIPALITIES, 2021. [online] [cit. 2021-07-13] Dostupné na internete: <https://www.mapsof.net/bulgaria/bulgaria-municipalities?image=full>
- BULGARIA POLICIES AREA, 2021. In Division of Powers. [online] [cit. 2021-07-17] Dostupné na internete: <<https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/default.aspx>>
- BULGARIA: GOVERNMENT, 2021. In: globaledge.msu.edu [Online]. [cit. 2021-06-28]. Dostupné na internete: <https://globaledge.msu.edu/countries/bulgaria/government>
- BULGARIA: OECD/UCLG (2019), 2019. In OECD/UCLG (2019), 2019. Report of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment – Country Profiles. [online] [cit. 2021-07-13] Dostupné na internete: <https://www.sng-wofi.org/publications/SNGWOFI_2019_report_country_profiles.pdf>
- BULHARSKU HROZIA PREDČASNÉ VOĽBY, ..., 2021. In: spravy.pravda.sk (Bulharsku hrozia predčasné voľby, nevyšiel tretí pokus o zostavenie koalície) [Online]. [cit. 2021-06-25]. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/586521-bulharsku-hrozia-predcasne-volby-nevysiel-treti-pokus-o-zostavenie-koalicie/>
- KLAPAL – HATALOVÁ - MAZUROVÁ, 2013. *Bulharsko – volby 2013*. In Parlamentní Institut, Vybraná témata 6/2013. [Online]. [cit. 2021-06-21]. Dostupné na internete: <https://adoc.pub/2013-bulharsko-volby-petr-klapal-barbora-hatalova-sonja-mazu.html>
- KLIMOVSKÝ, D. 2013. *Samospráva v Bulharsku*. In: researchgate.net (ResearchGate) [online]. [cit. 2021-06-29]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/266400989_Samosprava_v_Bulharsku
- KONEČNÝ, S. 2016. *Verejná správa v členských štátoch Európskej únie*. Bratislava: Mayor, 2016. 237 s. ISBN 978-80-969133-8-1.
- L'EUROPE LOCALE ET RÉGIONALE, 2021. In: Local & Regional Europe. [online] [cit. 2021-06-11] Dostupné na internete: <https://www.ccre.org/>
- MINISTERSTVÁ (Министерства), 2021. In: iisda.government.bg (Administratívne štruktúry a orgány výkonnej moci). [Online]. [cit. 2021-06-27]. Dostupné na internete: https://iisda.government.bg/ras/adm_structures/ministries
- NIKOLOVA, P. 2011. Bulgaria: The Down of a New Era of Inclusive Subnational Democracy? In LOUGHLIN, J. – HENDRIKS, F. – LIDSTRÖM, A. 2011. *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*. New York : Oxford University Press, 2011. 785 p. ISBN 978-0-19-956297-8.
- ODBOR STRATEGICKÉHO ROZVOJE A KOORDINACE VEŘEJNÉ SPRÁVY, 2021. Bulharsko. In: *Analýza řízení veřejné správy ve vybraných zemích EU a světa*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 1. února 2021. [Online]. [cit. 2021-06-29]. Dostupné na internete: <https://www.mvcr.cz/sluzba/docDetail.aspx?docid=22293482&docType=ART>
- PROVINCES OF BULGARIA, 2021. [online] [cit. 2021-07-12] Dostupné na internete: <https://www.mappr.co/counties/bulgaria/>
- ÚSTAVA BULHARSKA (Конституцията на България).

---

6 VEREJNÁ SPRÁVA V RUMUNSKU

Oficiálny názov krajiny:	Rumunsko (România)
Hlavné mesto:	Bukurešť
Rozloha:	238 391 km ²
Počet obyvateľov:	cca 19,2 miliónov
Štátne zriadenie:	republika
Hlava štátu:	prezident (Klaus Werner Iohannis)
Politický systém:	poloprezidentská demokracia
Štátoprávne usporiadanie:	unitárny štát
Vstup do EÚ:	1. 1. 2007
Mena:	rumunský leu (RON)

A. Základné aspekty politického systému Rumunska

Rumunsko je krajina nachádzajúca sa v juhovýchodnej časti Európy na Balkánskom polostrove. Súčasťou vnútrozemia Rumunska sú pohoria tiahnuce sa od severu a západu, ktoré sa súhrnne označujú ako Karpaty. Rumunsko bolo podobne ako Bulharsko počas svojej histórie súčasťou Osmanskej ríše. V priebehu 19. storočia sa oslobodilo spod cudzích nadvlád a v roku 1877 nadobudlo nezávislosť. (Konečný, 2016) Po povojnovom období sa Rumunsko stalo súčasťou východného bloku. V roku 1989, po revolúcii s krvavým priebehom, nastal v Rumunsku prechod k demokracii⁶⁰. Rumunsko má zmiešanú ekonomiku, ktorá zahŕňa rôzne druhy súkromnej slobody v kombinácii s centralizovaným hospodárskym plánovaním a vládnu reguláciu. V súčasnosti je členom Európskej únie (EÚ) a NATO.

Rumunsko je podľa ústavy suverénny, nezávislý, jednotný a nedeliteľný národný štát, ktorého formou vlády je parlamentná republika s poloprezidentským režimom. Štát je organizovaný na princípe delby a rovnováhy moci, ktorá sa v rámci ústavnej demokracie člení na zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc. Rumunsko je tak podľa niektorých autorov (Preda – Soare, 2008; Dobre, 2011) definované ako poloprezidentský režim s prerušovanými parlamentnými epizódami.

Výkonná moc je rozdelená medzi prezidenta, ktorý je priamo volený na päťročné funkčné obdobie⁶¹ a vládu, ktorú vedie predseda vlády nominovaný prezidentom po konzultácii s najsilnejšou politickou stranou alebo celkovo politickými stranami v parlamente. Vymenúva vládu na základe hlasovania o dôvere udeleného parlamentom. Pozícia prezidenta je v Rumunsku relatívne silná. Má pomerne významné právomoci, porovnateľné s kompetenciami predsedu vlády, preto sa v prípade Rumunska hovorí o poloprezidentskom režime. (Konečný, 2016) Ústava stanovuje, že prezident je garantom územnej integrity štátu. Taktiež je podľa ústavy veliteľom ozbrojených síl a plní funkciu predsedu Najvyššej rady národnej obrany. Má právo sa zúčastniť rokovania vlády a predsedáť jej. Do jeho pôsobnosti patrí uzatváranie medzinárodných dohôd. Odvolanie prezidenta v Rumunsku je pomerne náročné. Síce môže byť odvolaný väčšinovým hlasovaním v parlamente, avšak v priebehu 30 dní sa musí uskutočniť referendum, ktoré rozhodnutie poslancov potvrdí alebo naopak, ponechá prezidenta vo funkcii⁶². Prezident disponuje právomocou rozpustiť parlament, pričom túto pôsobnosť aplikuje v prípade, keď vláda nezíska v parlamente dvakrát dôveru.

Rumunská **vláda** pozostáva z premiéra a ministrov. Špeciálne postavenie má vicepremiér a štátni ministri, ktorí majú za úlohu zosúladiť činnosť viacerých im podriadených ministrov stojacich na čele jednotlivých ministerstiev. Súčasťou rumunskej vlády sú aj ministri poverení osobitnými úlohami. (Konečný, 2016) Podľa rumunskej ústavy, na základe vládneho programu prijatého parlamentom zabezpečuje vláda realizáciu vnútornej a zahraničnej politiky krajiny a zabezpečuje všeobecné riadenie verejnej správy. V politickej rovine sa zodpovedá za celú svoju činnosť iba parlamentu. Každý člen vlády je politicky zodpovedný jednotne s ostatnými členmi vlády, za činnosť vlády a za jej činy.

⁶⁰ V roku 1989 bol zvrhnutý nedemokratický režim Nicolaea Ceaușescua, ktorý bol po krátkom súdnom procese spolu s manželkou odsúdený a popravený zastrelením pri odchode z budovy súdu.

⁶¹ Prezident môže vykonávať len dva mandáty po sebe.

⁶² Takáto situácia nastala v roku 2007, keď prezident Traian Basescu po odvolaní parlamentom, v následnom referende svoj mandát obhájil.

Zákonodarná moc je v Rumunsku reprezentovaná **dvojkomorovým parlamentom** (Parlamentul). Ten sa skladá z Poslaneckej snemovne (Camera Deputatilor), ktorá má 329 poslancov a zo Senátu (Senatul), ktorý má 136 senátorov. Všetci členovia parlamentu sú volení na štvorročné funkčné obdobie priamymi všeobecnými voľbami podľa systému pomerného zastúpenia. (Romania Polices Area, 2021) Postavenie oboch komôr je takmer rovnaké. Spoločne hlasujú o obžalobe prezidenta, o štátnom rozpočte alebo pri vyhlásení mobilizácie alebo vojnového stavu.

Súdna moc sa v Rumunsku skladá zo sústavy všeobecných súdov a Ústavného súdu. Hlavnú sieť všeobecných súdov tvoria prvostupňové okresné sudy. Najvyšší kasačný a odvolací súd predstavuje tretí stupeň súdnictva. Špecializované správne sudy v Rumunsku nepôsobia, ale ich pôsobnosť nahrádza štvorstupňová sústava vojenských súdov. Nezávislým orgánom ochrany ústavnosti, ktorý sa nachádza mimo sústavy všeobecných súdov je Ústavný súd. (Konečný, 2016)

B. Základné aspekty verejnej správy v Rumunsku

Rumunsko je unitárny štát, v rámci ktorého je verejná moc vykonávaná na troch úrovniach: na centrálnej, regionálnej (župnej) a miestnej (mestá a obce). Podľa ústavy Rumunska z roku 1991 a rámcového zákona č. 195/2006 o decentralizácii je územná verejná správa založená na princípoch decentralizácie, miestnej autonómie a dekoncentracii verejných služieb⁶³. V Rumunsku sa podľa ústavy uplatňuje dvojúrovňový systém územnej samosprávy bez hierarchie. Regionálna úroveň zahŕňa 41 krajov (judete) a hlavné mesto Bukurešť, ktoré má špecifický duálny status mesta a kraja⁶⁴. Miestna samospráva sa skladá z obcí, ktoré sa označujú ako vidiecke obce a je ich takmer 3 000 a miest, ktoré sa označujú ako urbanizované obce a ich počet je 320. Celkovo sa rumunské obce v medzinárodnom porovnaní označujú za pomerne malé, aj keď ich priemerná veľkosť (5 900 obyvateľov) je tesne nad priemerom EÚ. (Romania: OECD/UCLG (2019), 2019) V Rumunsku existuje tiež osem tzv. rozvojových regiónov ako administratívnych jednotiek vytvorených na štatistické účely, na dohľad nad regionálnym rozvojom a na správu fondov EÚ.

Z hľadiska uplatňovaných modelov verejnej správy sa Rumunsko zaraďuje k centralizovanému modelu verejnej správy v unitárnych štátoch (Konečný, 2016). Zaraďuje sa tak ku krajinám s centralizovaným usporiadaním verejnej správy, ktorého typickým predstaviteľom, aj napriek mnohým decentralizačným reformám v poslednom období, je Francúzsko. Tento francúzsky model verejnej správy predstavoval inšpiráciu pre profilovanie systému verejnej správy v postkomunistickom období v Rumunsku, ktoré si tak zvolilo spojený model verejnej správy (Klimovský, 2015). Centralizácia sa prejavuje tým, že koordinácia a kontrola miestnej samosprávnej úrovne je v pôsobnosti kraja (judet), ktorý má

---

⁶³ Hoci sa decentralizačný proces v Rumunsku začal prvou ústavou po nezávislosti v roku 1991, zásadný krok k decentralizácii bol urobený v roku 2006 prijatím už zmieneného zákona č. 195, ktorý definoval súbor zásad, pravidiel a krokov, ktoré je potrebné dodržiavať v procese prenosu nových zodpovedností na územnú samosprávu.

⁶⁴ Hlavné mesto je tiež rozdelené do šiestich administratívnych podskupín nazývaných sektory s vlastnou samosprávou.

síce aj priamo volený samosprávny orgán, avšak na čele kraja je centrálnou vládou na neurčité obdobie menovaný prefekt s rozsiahlymi právomocami. (Konečný, 2016)

Organizácia štátnej správy v Rumunsku

Podobne ako v prípade väčšiny krajín, tak aj v Rumunsku je štátna správa hierarchicky usporiadaným systémom vzájomných vzťahov medzi najrozličnejšími orgánmi štátu. Na samotnom vrchole tejto organizačnej štruktúry stojí vláda spolu s jej orgánmi. Kostru ústrednej štátnej správy podľa rumunskej ústavy tvoria ministerstvá, ktoré sú organizované podriadením vlády a ktoré sa zriaďujú, organizujú a fungujú podľa zákona. Ďalšie špecializované orgány štátnej správy môžu byť organizované v podriadení vlády alebo ministerstiev alebo ako autonómne správne orgány na základe zákona. (Rumunská ústava, 2021) V súčasnosti vykonáva svoju pôsobnosť v Rumunsku týchto 18 ministerstiev: Ministerstvo financií; Ministerstvo vnútra; Ministerstvo zahraničných vecí; Ministerstvo spravodlivosti; Ministerstvo národnej obrany; Ministerstvo hospodárstva, podnikania a cestovného ruchu; Ministerstvo energetiky; Ministerstvo dopravy a infraštruktúry; Ministerstvo poľnohospodárstva a rozvoja vidieka; Ministerstvo životného prostredia, vôd a lesov; Ministerstvo rozvoja, verejných prác a správy; Ministerstvo európskych investícií a projektov; Ministerstvo práce a sociálnej ochrany; Ministerstvo zdravotníctva; Ministerstvo školstva; Ministerstvo pre výskum, inovácie a digitalizáciu; Ministerstvo kultúry a Ministerstvo mládeže a športu. (Ministere, 2021)

Ústredná vláda zriadila 41 prefektúr, ktoré dohliadajú na dekoncentrované verejné služby ústrednej verejnej správy v každom kraji (judet). Na čele týchto dekoncentrovaných jednotiek štátnej správy stojí prefekt (prefect). Prefekt sa zodpovedá za výkon svojej funkcie ústrednej vláde, ktorá ho menuje do funkcie na dobu neurčitú a každoročne jej predkladá správu o svojej činnosti⁶⁵. Riadi regionálne pobočky ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. (Romania: OECD/UCLG (2019), 2019) Podľa rumunskej ústavy neexistujú medzi prefektmi na jednej strane a miestnymi zastupiteľstvami a starostami, ako aj krajskými úradmi a ich predsedami na strane druhej vzťahy podriadenosti. Prefekt má však právo overovať zákonnosť rozhodnutí orgánov miestnej a krajskej samosprávy a v prípade nesúladu so zákonom ich vetovať. Prefekt ďalej organizuje civilnú ochranu a rieši mimoriadne situácie, vydáva pasy, vodičské preukazy a vykonáva registráciu vozidiel. Keďže majú v Rumunsku nezanedbateľné zastúpenie aj menšiny, najmä maďarská, úlohou prefekta je eliminovať sociálne napätia a zabezpečiť používanie materinského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín v územiach, kde ich podiel prekračuje 20%. (Konečný, 2016)

Územná samospráva

V Rumunsku je **územná samospráva** označovaná ako dvojúrovňová. Podľa ústavy je územie Rumunska rozdelené na kraje na vyššej územnej úrovni a mestá a obce na nižšej územnej úrovni bez podriadeného vzťahu. Orgány územnej samosprávy na oboch úrovniach (na krajskej a rovnako aj na miestnej) vykonávajú podľa zákona výlučné, spoločné a delegované právomoci.

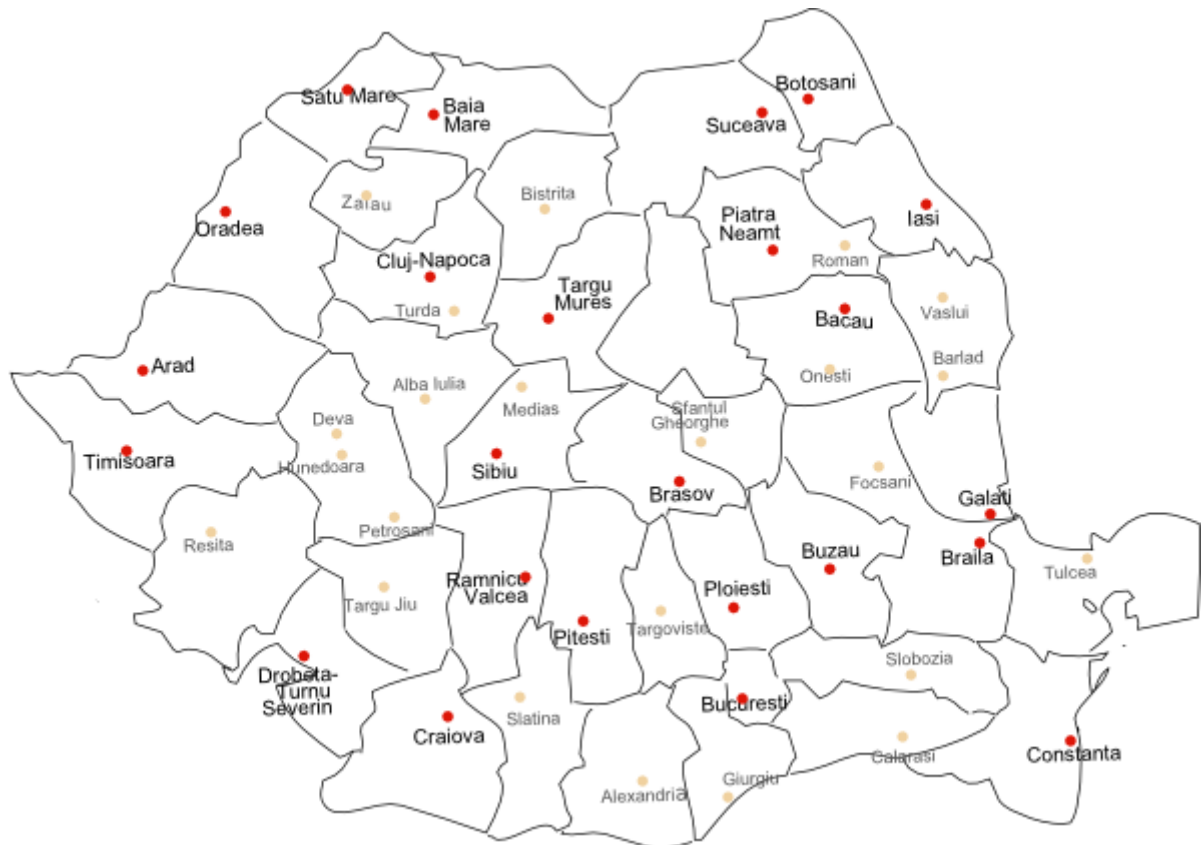
Regionálna úroveň územnej samosprávy

---

⁶⁵ Má dvoch zástupcov – podprefektov (subprefect).

Na regionálnej úrovni sa rumunské územie člení na 42 krajov (vrátane hlavného mesta Bukurešť), čo môžeme vidieť na obrázku 11. Kraje (judete) zastupujú tradičné administratívne územné celky v Rumunsku vrátane miest a obcí v závislosti od geografických, hospodárskych a sociálno-politických podmienok.

Obrázok 11 Kraje (judete) v Rumunsku

Zdroj: Romanian Map With Counties, 2015.

Kraje v Rumunsku sú zodpovedné za **vlastné kompetencie** (napr. správa kultúrnych inštitúcií krajského záujmu, správa jednotiek verejného zdravotníctva kraja alebo správa miestnych letísk a pod.), za **spoločné kompetencie** kraja s orgánmi ústrednej verejnej správy (napr. správa cestnej infraštruktúry krajského záujmu, špeciálne vzdelanie, lekárska starostlivosť a sociálne služby pre ľudí so sociálnymi problémami, primárne sociálne služby a špecializované služby na ochranu dieťaťa alebo poľnohospodárske poradenstvo na úrovni kraja a pod.) a za **delegované právomoci**. (Framework Law n°195/2006 on decentralisation)

Základnú štruktúru samosprávnych orgánov na regionálnej úrovni (judete) tvoria:

- krajská rada (consiliul judetean),
- predseda krajskej rady (președintele).

Základným reprezentatívnym samosprávnym orgánom na krajskej úrovni je **krajská rada**. Predstavitelia krajských rád sú priamo volení na štvorročné funkčné obdobie. Počet poslancov v krajských radách sa odvodzuje od populačnej veľkosti príslušného kraja a je určený zákonom. Úlohou tohto zastupiteľského orgánu je predovšetkým starostlivosť o sociálno-

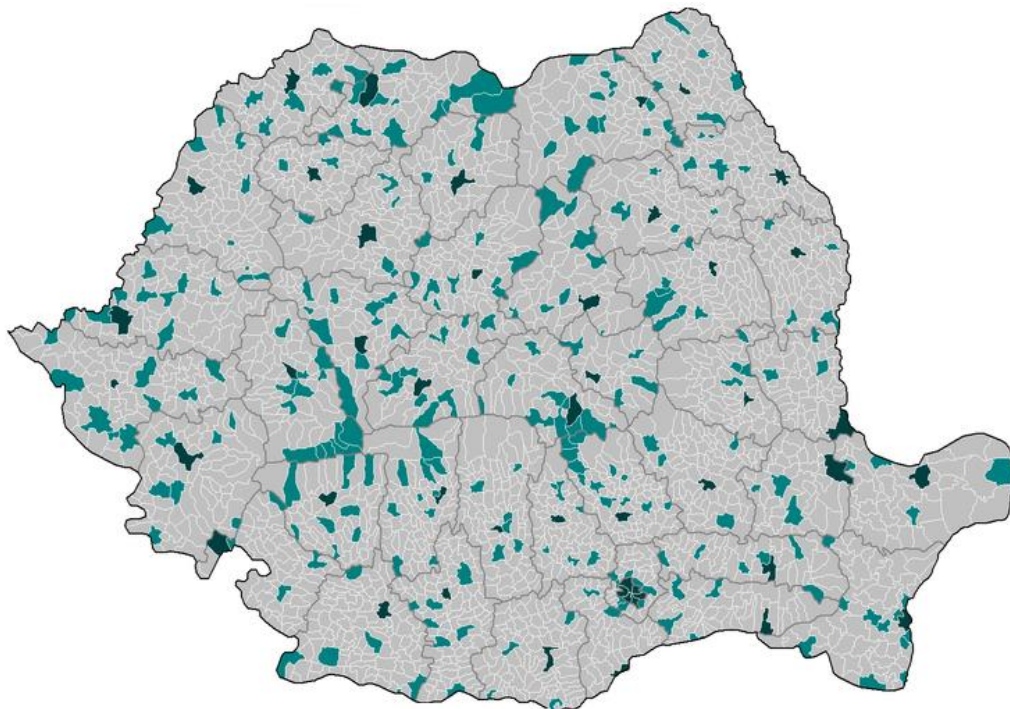
ekonomický rozvoj kraja, starostlivosť o majetok kraja, schvaľovanie a kontrola čerpania rozpočtu kraja, určovanie krajských daní a poplatkov a zabezpečovanie verejných služieb poskytovaných krajom v oblastiach ako napr. vzdelávanie, sociálne služby, zdravotníctvo, mládež, kultúra, šport a pod.

Predseda krajskej rady je hlavným výkonným orgánom kraja. Je volený priamo a jeho hlavná úloha spočíva v reprezentovaní rady smerom navonok. Taktiež sa stáva štatutárnym reprezentantom rady. Krajská rada môže ustanoviť najviac dvoch zástupcov predsedu, ktorí ho zastupujú v rozsahu, ktorý určuje on sám. (Klimovský, 2015)

Miestna úroveň územnej samosprávy

Miestna samosprávna úroveň v Rumunsku je pomerne komplikovaná. Tvoria ju 2 861 obcí, ktoré sa ale označujú aj ako komunity (comune), pričom predstavujú tzv. vidiecke obce a 320 miest (orase) označovaných ako mestské obce skladajúce sa z dvoch kategórií v podobe menších miest, ktorých je 217 (orase) a veľkých miest alebo municipalít (municipiu), ktorých je 103. (Romania: OECD/UCLG (2019), 2019) V Rumunsku okrem toho môžeme nájsť okolo 13 000 sídelných jednotiek, ktoré sa označujú ako lokality resp. dediny (localitati/sate). Sú to sídelné jednotky bez vlastných orgánov, pričom nemajú ani charakter administratívnych jednotiek. (Klimovský, 2015) Na obrázku 12 môžeme na mape Rumunska vidieť tmavozelenou farbou krajské sídla, zelenou farbou mestá a šedou farbou obce.

Obrázok 12 Obce a mestá v Rumunsku

Zdroj: Klimovský, 2015.

Z kompetenčného hľadiska sú jednotky miestnej samosprávy zodpovedné za **vlastné kompetencie** (napr. riadenie cestnej infraštruktúry miestneho záujmu; riadenie miestnych

kultúrnych inštitúcií; správa miestnych jednotiek verejného zdravotníctva; sociálne služby na ochranu detí a pre staršie osoby a pod.), **spoločné kompetencie** obcí (miest), miest a obcí s ústrednými orgánmi verejnej správy (napr. výstavba sociálnych bytov pre mládež; poskytovanie sociálnej pomoci ľuďom v núdzi; prevencia a riadenie miestnych mimoriadnych udalostí; lekárska starostlivosť a sociálne služby ľuďom so sociálnymi problémami; sociálne služby pre osoby so zdravotným postihnutím; sociálne služby pre starších ľudí a pod.) a **delegované právomoci**. (Framework Law n°195/2006 on decentralisation) Od roku 2010 boli miestnym orgánom pridelené nové povinnosti v oblasti školstva, zdravotníctva (prevádzkovanie nemocníc) a miestnej polície. Ako je uvedené v čl. 21 zákona o decentralizácii, miestne samosprávy sú všeobecne zodpovedné za financovanie poskytovania verejných služieb, bývania a občianskej vybavenosti, miestnej dopravy, sociálnej starostlivosti, väčšiny nákladov spojených s predškolským, základným a stredoškolským vzdelávaním. Krajské zastupiteľstvá nadobúdajú čoraz väčšiu zodpovednosť za celkovú koordináciu úsilia a činnosti miestnych zastupiteľstiev. (Romania: OECD/UCLG (2019), 2019)

Sústavu hlavných orgánov miestnej samosprávy v Rumunsku tvoria:

- miestna (obecná) rada (consiliu local),
- starosta resp. primátor (primar),
- úrad starostu resp. primátora (primaria).

Hlavným reprezentatívnym orgánom obcí všetkých druhov sú **miestne (obecné) rady**, ktoré pozostávajú z priamo volených poslancov na štvorročné funkčné obdobie⁶⁶. Počet poslancov obce sa určuje na základe jej populačnej veľkosti.

Na čele jednotlivých jednotiek miestnej samosprávy (vidieckych obcí, menších miest, veľkých miest či bežných municipalít, ako aj sektorov Bukurešti) stoja **starostovia**⁶⁷, ktorých zastupuje vždy jeden zástupca⁶⁸. V prípade voľby všetkých starostov sa uplatňuje dvojkolový väčšinový volebný systém a volení sú na štvorročné funkčné obdobie. (Klimovský, 2015) Starostovia síce predstavujú základný výkonný orgán obcí, ale zároveň sú zodpovední za výkon prenesených štátnych kompetencií (napr. kontrola registrácie daňových poplatníkov, organizácia volieb, referendum a sčítaní ľudu, príprava návrhu rozpočtu a ročnej hodnotiacej správy a pod.) (Konečný, 2016) Spôsob odvolania starostu z funkcie je prostredníctvom miestneho referenda.

---

⁶⁶ Využíva sa volebný systém pomerného zastúpenia, aj v prípade najmenších obcí.

⁶⁷ Starosta Bukurešti sa označuje ako hlavný starosta (primar general), starostovia ostatných miest, obcí a sektorov v Bukurešti sú označovaní pojmom primar.

⁶⁸ Na čele Bukurešti a na čele municipalít, ktoré sú centrami krajov, stoja starostovia zastupovaní dvoma zástupcami.

Kontrolné otázky

1. Charakterizujte politický systém a trojdelenie moci v Rumunsku.
2. Charakterizujte systém verejnej správy v Rumunsku s osobitným zameraním na štátnu správu.
3. Charakterizujte systém územnej samosprávy v Rumunsku a postavenie jej jednotlivých úrovní.
4. Charakterizujte sústavu orgánov na jednotlivých úrovniach územnej samosprávy v Rumunsku.

Zoznam použitej literatúry

- DOBRE, A. M. 2011. Romania: From Historical Regions to Local Decentralization via the Unitary State. In LOUGHLIN, J. – HENDRIKS, F. – LIDSTRÖM, A. 2011. The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe. New York : Oxford University Press, 2011. 785 p. ISBN 978-0-19-956297-8.
- FRAMEWORK LAW n°195/2006 on decentralisation, revised by GEO no. 42/2016.
- KLIMOVSKÝ, D. 2015. *Samospráva v Rumunsku*. In: researchgate.net (ResearchGate) [online]. [cit. 2021-07-01]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/271135394_Samosprava_v_Rumunsku#fullTextFileContent
- KONEČNÝ, S. 2016. *Verejná správa v členských štátoch Európskej únie*. Bratislava: Mayor, 2016. 237 s. ISBN 978-80-969133-8-1.
- MAP OF THE CITIES OF ROMANIA.PNG, 2014. [online] [cit. 2021-07-15] Dostupné na internete: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_the_cities_of_Romania.png
- MINISTERE, 2021. In: gov.ro (Guvernul României). [Online]. [cit. 2021-06-29]. Dostupné na internete: <https://www.gov.ro/ro/guvernul/organizare/ministere>
- PREDA, C. – SOARE, S. 2008. *Regimul, Partidele Si Sistemul Politic Din Romania*. Bukurešť: Nemira, 2008. 240 s. ISBN 978-973-1431-857.
- ROMANIAN MAP WITH COUNTIES, 2015. [online] [cit. 2021-07-22] Dostupné na internete: https://all-free-download.com/free-vector/download/romanian-map-with-counties-clip-art_24251.html
- ROMANIA: OECD/UCLG (2019), 2019. In OECD/UCLG (2019), 2019. Report of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment – Country Profiles. [online] [cit. 2021-07-13] Dostupné na internete: https://www.sng-wofi.org/publications/SNGWOFI_2019_report_country_profiles.pdf
- ROMANIA POLICIES AREA, 2021. In Division of Powers. [online] [cit. 2021-07-21] Dostupné na internete: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Romania.aspx>
- ÚSTAVA RUMUNSKA (Constituția României).

VEREJNÁ SPRÁVA VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH EÚ I.

(Vysokoškolská učebnica)

Autor: PhDr. Martin Švikruha, PhD.

Recenzenti: Mgr. Michal Garaj, PhD.
Mgr. Lukáš Vomlela, Ph.D.

Vydavateľ: Fakulta sociálnych vied
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2020

Vydanie: Prvé

Počet strán: 61

Náklad: on-line

ISBN 978-80-572-0187-8

ISBN 978-80-572-0187-8